

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

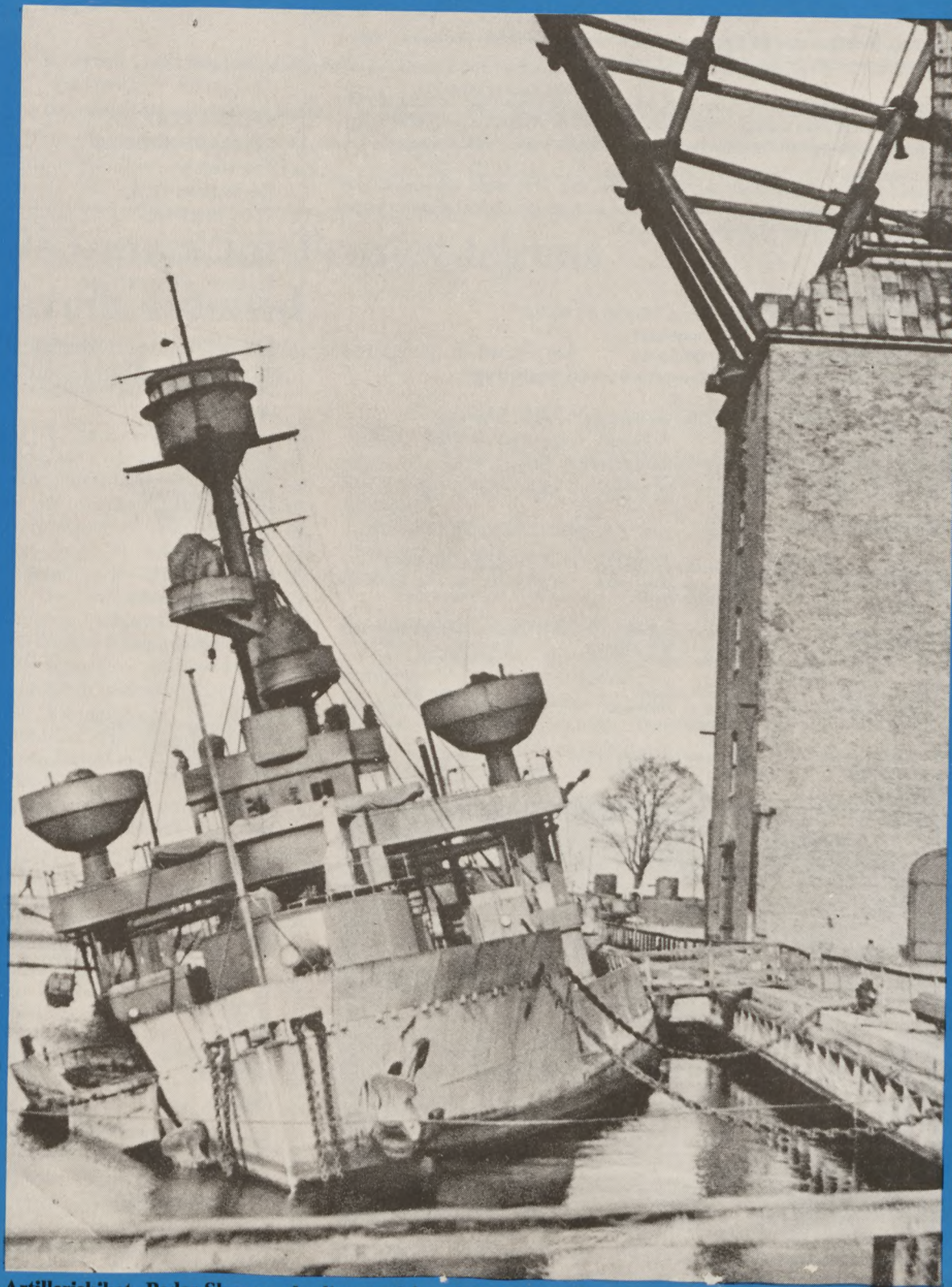
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 4
August
1983

Artilleriskibet »Peder Skram«, der ligger ud for Christian den Fjerdes gamle kran på Holmen, bliver, efter ordre, af besætningen gjort ukampdygtigt.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. (03) 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. (09) 25 14 77. (Der er 7 senge).

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Civilingeniør Mogens Dyre,
Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Næstformand: Kontorchef, cand.jur. Hans Andersen,
Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. (03) 86 55 59.

Kasserer: Maskinmester H. P. Skjoldborg, Skovbrink 9, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 57 07. Giro 1 00 07 80.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.
Tlf. (06) 81 07 09.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11,
5874 Lundeberg, Hesselager. Tlf. (09) 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Volmersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. (04) 67 31 53

Direktør Bernth Johannesson
Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby
Tlf. (02) 87 02 64

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2.t.v., 2800 Lyngby
Tlf. (02) 88 12 42

Arkitekt M. A. A. Borge Andresen
Stokkevad 6, 2850 Nærum
Tlf. (02) 80 13 40

Læge Axel Jørgensen
Duebrødrevvej 14, 9000 Aalborg
Tlf. (08) 12 06 70

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9 7100 Vejle
Tlf. (05) 82 65 72

Skræddermester Povl Brandt
Glerupvej 19, 2610 Rødovre
Tlf. (02) 91 13 72

Oberst K. Kjeldsen
Hallingager 47, 5750 Ringø
Tlf. (09) 62 31 63

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. (03) 53 35 34

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandsløt
Tlf. (04) 44 76 04

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. (06) 27 04 28

Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. (02) 48 56 74

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

General Fl. B. Larsen,
Kongstedgården, 4293 Dianalund.
Tlf. (03) 56 02 07

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 2.500.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

Pigtraad - Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT OG BLADREGNSKAB

Poul Nielsen,
Bjernedevej 40 A,
2700 Brønshøj
(01) 74 26 35
Telefontid: kl. 17-18
Årsabonnement 40,- kr.
Giro 9 31 54 54.

Eventuelle fejl i besørgelsen af bladet rettes hurtigst muligt ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

ANNONCER

Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

REDAKTION

Johs. Fosmark,
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

Frode Toft,
St. Kongensgade 63,5,
1264 København K
(01) 15 59 57

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

Der udsendes en særlig	
Frøsløv mønt	83
Hitlers skygge over Europa.	86
Hvad sagde Paul Thygesen i Husum?	88
Runde dage	92
Barbie	94
Foreningerne	97-102
Mindeord	102
Bøger	103

De følgende numre af vort blad udkommer 15/10 og 15/11. Stof fremsendes senest 4 uger før de nævnte dage.

Pigtraad - Gestapofangen

NR. 4

AUGUST 1983

38. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sæmmenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen . Landsforeningen Gestapo-Fangerne . Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen . Hannover-Stöcken-gruppen . Horserød-Foreningen . Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme . Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

1983-mønt for Frøslev-lejrens sikrede fremtid

Sparekassen Sønderjylland har valgt lejren til motiv for Sønderjyllandsmønten 1983

For 3. gang udgiver Sparekassen Sønderjylland i år Sønderjyllands-mønten. Det bliver med Frøslev-lejren som motiv. De to tidligere i serien af Sønderjyllands-mønter er revet væk, og det samme ventes at blive tilfældet i år. Bl.a. fordi Frøslev-lejrens bevarelse har meget stor bevågenhed ikke blot i det sønderjyske - men i hele landet. En del af overskuddet fra møntsalget vil tilfalde Frøslev-lejren efter nærmere aftale med den selvejende institutions bestyrelse.

Bov kommune og Sønderjyllands amtsråd har med beslutningen om at restaurere lejren for 12 mio. kr. sikret, at Frøslev-lejren ikke jævnes med jorden. De to instanser har også besluttet at lade lejrens drift overgå til en selvejende institution. Og altså kan al debat om lejrens skæbne nu afsluttes - efter årtiers diskussion og debat om Frøslev-lejrens skæbne. Tilbage står alene de fortsatte forhandlinger om lejrens anvendelse, når restaureringen er afsluttet.

Ikke blot er beslutningen om sikring af lejren af stor værdi for Bov kommune. Bevarelsen har så absolut landspolitisk værdi, og der er for os ikke tvivl om, at netop bevarelsen af Frøslev-lejren er den afgørende i 1983, der kulturelt og historisk får størst betydning for Sønderjylland. Derfor har vi valgt Frøslev-lejren som motiv. Fordi vi gerne med mønt-serien netop vil understrege forhold i landsdelen, der har haft - eller får - afgørende betydning.

Dette oplyser Sparekassen Sønderjylland og henviser til to tidligere udgivne

mønter. 1981-mønten med Alssundbroen som motiv og 1982-mønten med det nye fremskudte dige i Vadehavet som motiv.

Møntens diameter bliver 3,8 cm. Størrelsen er altså som en dansk 5-krone.

NYE PLANER OM FRØSLEVLEJREN

Det er nu oplyst, at Dansk Røde Kors er interesseret i at oprette et katastrofe-depot i en del af barakkerne. Af andre aktiviteter nævnes et uddannelses- og conferencecenter samt en efterskole med plads til 40-60 elever.

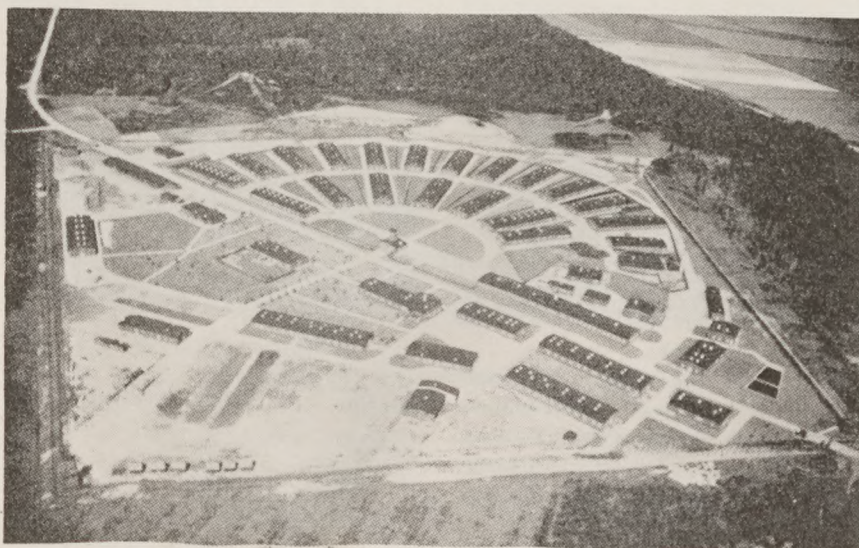
I forvejen er Frøslevmuseet jo indrettet i en mindre del af lejren, ligesom der har været en naturskole og et beskæftigelsesprojekt for unge arbejdsløse.

Det er staten, der ejer arealet, og amtsborgmester Kr. Philipsen siger, at man vil tage kontakt med miljøministeriet og kulturministeriet for at få tilskud.

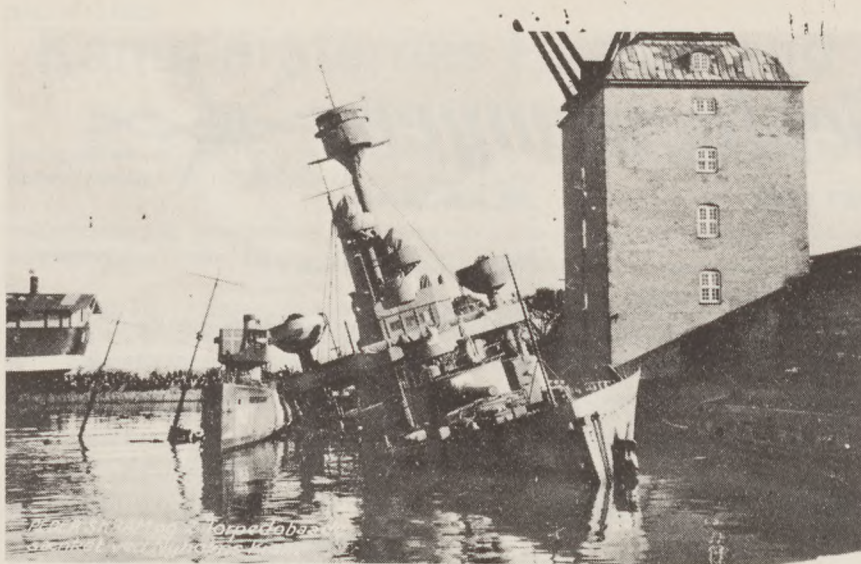
- Og det er ikke noget, vi skal tale længe om. Venter vi med at istandsætte bygningerne, kan vi opgive projektet, for så er de faldet sammen, siger Kr. Philipsen.

Den oprindelige fangelejr Frøslev bestod af 38 barakker, der blev opført i 1944. Det menes, at 20 af barakkerne kan bevares, og det menes også, at det faktisk er den eneste af nazisternes fangelejr i det besatte Europa, der endnu er bevaret så nogenlunde intakt, og som derfor også bør blive stående som vidnesbyrd om nazismens terror.

-t

Det tidligst kendte luftfoto af Frøslevlejren fra 1948. Nogle bygninger blev nedrevet efter krigen, og den ene køkken- og spisebarak brændte. Vagtårnene i hjørnerne er siden blevet fjernet.

Den 29. august 1943 mellem kl. 4 og 5 om morgenen sænkedes efter viceadmiralens ordre størstedelen af den danske flåde på Holmen.

På billedet ses artilleriskibet Peder Skram, stående på bunden. Udenfor ses en »varmebåd«, der er ubeskadiget samt masterne af de sænkede torpedobåde Hvalrossen og Makrelen (Yderst). I baggrunden ses agterende af kaserneskipet Fyn.

29. august på Bernadottgården i Roskilde

Den 29. august har Bernadottgården i Roskilde fødselsdag. Og det er 40-års dagen for den historiske 29. august 1943. I anledning heraf og til minde om 40-års dagen for flådens sænkning vil Bernadottgården i Roskilde være vært ved en mindehøjtidelighed. Programmet er på det tidspunkt, hvor bladets redaktion afsluttes, ikke endeligt, hvorfor vi her bringer det foreløbige program, hvori der kan ske ændringer:

Foreløbigt program for mandag den 29. august:

Kl. 19.30 nedlægges blomster ved den mindeeg, der i 1970 blev plantet af grev Bernadottes enke. Eventuel medvirken af Roskilde koncertkor.

Kl. 20 taler den tidligere KZ-fange, kontorchef Frode Toft, Frihedsfonden. Derefter taler kontreadmiral E. Johs. Saaby, der var med ved flådens sænkning som ung kadet, om begivenhederne den 29. august.

Til slut kunstnerisk underholdning og derefter frit samvær.

Alle, der har lyst og interesse i at deltage, er velkomne, blot man tilmelder

sig til forstander Torben Nielsen, Bernadottgården 228, Himmelev, 4000 Roskilde, tlf. (02) 36 58 11 - senest mandag den 22. august.

For interesserede, der måtte komme tidligere, kan der købes en varm ret i kantinen mellem kl. 18 og kl. 19.

Bernadottgården

Rådhuspladsen i København den 29. august 1943.

Den 29. august

Mørklagte aftner! I gaderne hører vi stovlernes tramp drøne løs og drøne hen, mens vi sad samlet i klynge om radioen, drejende op for England og Big Ben.

Tung over brystet lå luften vi åndede, tungere var hjertet, der bankede i angst. Ind gennem byerne, langt ind i husene strakte den tyske polyf sig på fangst.

Stadigvæk vige og bukke, mens danskerne slæbtes til Vestre uden ret, uden dom! Var det vor skæbne at glide mod undergang lydlost og varsomt, til dødsblinket kom?

Skulle vi dø som en stue, hvor lysene slukkes i skumringen et efter et? Var da vor frihed et fnug man kan knipse væk? Gjaldt da vor frihed så skammeligt lidt?

Nej, i den vigende front var en pilevands sejhed og snert. Som det ebbende vand strømmer tilbage og slår imod kysterne, ejede folket en kraft, der holdt stand.

Gemt under asken lå gnister og ulmede - nu sprang den ud, sabotørernes ild! Nu var det nok, og nu rejste sig luende frihedsinstinktet, der ikke gik vild.

Våbenløse - og dog stod vi væbnede, friheden lyste og viste os vej, da vi den buldrende mørke augustnat tog imod tyskernes svar på vort nej.

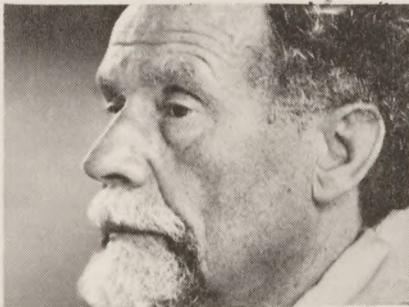
Morgnen brød frem, og vi tog det med ligevægt, men vor beslutning var isnende kold, da vi af Hannekens røde plakater truedes på livet med terror og vold.

Arbejder, smed og student og kontormand, folket stod frem uden klasser og skel: aldrig skal slaver, der kalder sig herrefolk, gøre os danske til trællenes træl.

Frihed er saften, der går fra hver rodtrevl ud i den yderste kvist på vort træ. Under det træ vil vi bygge vor fremtid, finde i dets levende grene vort læ.

Olho Selsted.

De kritiske dage for 40 år siden

Frode Jakobsen.

Den 29. august er det 40 år siden, der blev dekretet undtagelsestilstand i Danmark, og tyskerne overtog regeringens beføjelser. Det markerer TV-kulturfædelingen med tre programmer under fællestitlen »Dengang i 1943«. De to er genudsendelser fra serien »Besættelsestidens Danmark«, produceret i 1968, og den tredje udsendelse bliver en debatudsendelse »Hvad betød den 29. august«.

Søndag den 28. august sendes »Det begyndte i Odense«, om de store odense-

anske strejker og uroligheder, der dannede optakten til den 29. august, og mandag den 29. august sendes »Da bruddet kom«. Det er en række spredte strejflys over mennesker og begivenheder, som spillede en rolle i udviklingen i de kritiske augustdage i august 1943.

*

Til den afsluttende debat, som sendes 30. august, har tilrettelæggeren og ordstyrer Werner Svendsen, samlet de to historikere, Hans Kirchhoff og Erik Kjersgaard, og den tidligere minister, Frode Jakobsen. Det kan blive en »varm« sag. I fjor skabte Erik Kjersgaard diskussion omkring besættelsestiden i serien »Danmarkshistorien«, fordi hans synspunkter afviger fra de almindelige forestillinger omkring den tid.

Aabenraa Rederi A/S

Finlands-Konsulat

P. F. CLEEMANN

SKIBSMÆGLERFORRETNING

A A B E N R A A

telgr. »Cleemann«

tlf. (04) 622182 - telex 52111

JOHAN FØGE JENSEN A/S

2, SKELBÆKGADE - DK-1717 KØBENHAVN V

FOLK PÅ VEJ HJEM 19. SEPT.

Flg. tekst er hentet fra Outzes værk om besættelsen:

»Den øjeblikkelige reaktion var nedlæggelse af arbejdet. Man hastede hjem, overbevist om, at denne strejke blev blodig alvor. Overalt postedes kar og spande fulde. Butikkerne stormedes, alle slags varer købtes ind. Mange søgte bort. Nordsjællands hoteller overfyldtes. Alligevel kom det ikke, trods brændende ønske, til åbent oprør. Modstandsbevægelsens ledelse holdt af al magt sine folk i tomme. Det måtte ikke lykkes at lokke de danske styrker til en håbløs kamp. Det lykkedes heller ikke, skønt kamplysten brændte. Triumferende skrev det illegale »Information«, »Den aktive modstandsbevægelse har aldrig udført større dåd, end dette at holde sig i ro i dag«. Men trods alt blev der indbragt 11 døde danskere og mange sårede til hospitalerne.

Tysk vagt ved politistationen på Frederikssundsvej. Billedet er taget den 19. sept. 44.

Hitlers skygge over Europa 50 år efter

I anledning af 50-års dagen for nazisternes magtovertagelse bragte »Flensborg Avis« i januar en artikel af redaktør Ingolf Thomsen med ovenstående overskrift. Artiklen indledtes således:

»For 50 år siden kom Hitler til magten i Tyskland, og hele verden blev fra det øjeblik anderledes. 30. januar blev Hitler tysk rigskansler. I Berlin var man midt i en forrygende teatersæson, et pressebal var netop blevet holdt. Mange af dem, der deltog i denne aftens festligheder, var året efter enten internerede, døde eller flygtet.

1934 blev Hitler også tysk rigspræsident. Fra da af gik det hurtigt med magtudvidelsen og indskrænkningen af menneskets udfoldelsesmuligheder. Tusindårsriget var opstået.

Det kom til at eksistere i godt ti år. Med millioner af døde i det tyske storrige. Aldrig har terroren haft det så godt, aldrig har et rædselsregiment været så gennemført grusomt. Millioner af døde.«

*

Nazipartier var stiftet af Hitler i München i 1919. Kardinalpunktet i nazismens program og agitation var antisemitismen. Udenrigspolitisk krævede

Hitler fredsftalen fra 1. verdenskrig (Versaillestraktaten) annulleret og de tidligere tyske kolonier i Afrika tilbage til Tyskland.

Med baggrund i den hårde økonomiske og sociale krise i årene 1930-1933 vandt nazisterne frem ved en hensynsløs demagogisk og plat propaganda, der især vandt gehør i småborgerskabet og landbefolkningen, men også i et vist omfang blandt de mange arbejdsløse.

Officielt var nazismen også anti-kapitalistisk, men Hitler fik en omfattende økonomisk støtte af ledende tyske kapitalinteresser, der gerne så arbejderpartierne og fagforeningernes indflydelse begrænset. Overfor de andre partier, først og fremmest over for de to store arbejderpartier, socialdemokraterne og kommunisterne, udøvedes voldsom terror ved hjælp af de militært organiserede partikorps, »Brunskjorterne« (S.A.) og »Sortskjorterne« (det oprindelige S.S.).

Nazisterne udnyttede med stort held striden mellem de to arbejderpartier og spillede dem ud mod hinanden. For sent opdagede de to partiers ledere, at de burde have optrådt i fællesskab over for nazismen - men da var de - i bogstavelig-

ste forstand - allerede på vej ind i KZ-lejrene.

Efter at have knust arbejderpartierne og konfiskeret fagforeningernes formuer kom turen til de øvrige partier, der efterhånden alle blev forbudt eller opløst. Mange af disse partiers ledende folk måtte enten flygte eller lade sig indespærre i samme fængsler og lejre som socialdemokraterne og kommunisterne.

*

Samtidig oppiskedes en fanatisk kampagne mod jøderne, og det kom til mere og mere grove forhånelser og direkte forfølgelser.

Omverdenen var dybt rystet over det, der skete i forårsmånederne 1933, men der skulle faktisk gå en årrække, inden pressen og offentligheden til fulde fattede, hvad nazismen betød. Lejlighedsvis kunne man endog høre politikere og se aviser, der - omend forsigtigt - tog nazismen i forsvar eller i hvert fald søgte at forklare eller undskylde nazismens udskjelser. Det var et skændigt kapitel i størsteparten af den demokratiske presses historie i Danmark som i resten af Europa.

Kun nogle få indflydelsesrige europæiske politikere som f.eks. englænderne Churchill og Eden, russeren Sitwinof og pressefolk som svenskeren, redaktør Torgny Segerstedt og danskeren redaktør Nic. Blædel forstod det, og sagde det højt, så højt at »Berlingske Tidende« afskedigede Nic. Blædel.

Nic. Blædel skrev under besættelsen den kendte bog »Forbrydelse og Dumhed«, der dog først kunne udgives i efteråret 1945 og på få måneder udkom i 5 oplag.

Hvem var Hitler?

Svaret gives her af Nic. Blædel

Dette spørgsmål stilles i 1. kapitel af Nic. Blædels ovenfor nævnte bog. Og vi bringer her et uddrag af Nic. Blædels svar:

»Efter krigsudbruddet udgav den engelske regering en hvidbog, indeholdende indberetninger fra ambassadøren i Berlin og engelske konsulere i Tyskland om jødernes mishandling i de tyske koncentrationslejre. Det er dokumenter, intet anstændigt menneske kan læse uden kvalme. Det er sider, fra hvilke den erklærede krig mod århundreders opfattelse af menneskelig værdighed stirrer os i møde.

Ja, men disse indberetninger forelå jo ikke først i september 1939, de var skre-

vet længe forinden, og de lå i Foreign Offices-arkiver som stumme vidnesbyrd om, hvem Adolf Hitler og hvad nazis-men var.

Hvem var han? I sin udenrigspolitik den trolose og æreløse, og i sin indre politik, i sin kamp om at erobre og dernæst fastholde magten den samme: ord-bryderen og menederen.

Her skal nævnes et eksempel, fordi jeg selv oplevede det og umiddelbart efter fra autoritativ side fik forklaringen. Det var den 23. marts 1933, da Hitler, efter sejrsmiddagen i Potsdams slotskirke, om eftermiddagen for første gang skulle mødes med rigsdagen. Valget havde kun givet ham 44% af stemmerne, og dette skønt kommunistiske og socialdemokratiske møder og aviser var forbudt, skønt mange borgerlige valg-møder blev sprængt, skønt koncentrations-lejrene alt fyldtes, og prygleri og mord ogedes dag for dag, og endelig skønt mangt et valgresultat blev forfalsket. Kun 44%, men Hitler skulle have 66% til den bemyndigelseslov, han begærede. Afgørelsen lå hos det katolske Centrum. Ved mødets begyndelse så man dets fører, prælaten Kaas, rejse sig og gå op til Hitler. Føreren var venlig og henviste til indenrigsminister Frick, der også var smilende og elskværdig. Kaas gik ned på sin plads. Men da tidspunktet for afstemningen nærmede sig, blev prælaten urolig og gik atter til Hitler, der denne gang syntes kort for hovedet og lidt irriteret. Kaas satte sig igen, og nogle øjeblikke efter stemte Centrum for bemyndigelsesloven.

Men hvad betød Kaas' små besøg ved regeringsbænken? Hitler havde lovet Centrum, at såfremt partiet ville stemme for bemyndigelsesloven, skulle det fortsat bestå og sammen med andre grupper, der støttede regeringen, deltage i et parlamentarisk arbejdsudvalg. Hitlers brev til Kaas var imidlertid ikke kommet denne i hænde ved mødets begyndelse. Derfor hans henvendelser til Hitler, der smilende pegede på sin indenrigsminister: Frick har det. Desværre havde Frick glemt det, men det var undervejs. Dog, det kom stadig ikke, og Kaas måtte igen op til Hitler, der denne gang blev lidt fornærmet: Han havde vel givet sit ord...

Så luskede Kaas ned til sin plads, han fik intet brev, men lidt efter stemte Centrum for Hitler, og allerede i maj blev Centrum-politikerne (til eks. rigsdagens vicepræsident Esser) fængslet, partiets forlag og blade røvet, dets organisatio-

ner sprængt, og i juli opløste partiet sig selv, men førerne - Kaas og Brüning - flygtede til udlandet. Disse mænd, der havde hjulpet Hitler i sadlen og fået gyldne lofter om politisk medarbejderskab, de fik nu af dr. Göbbels denne hil-sen med i landflygtigheden:

- Nu kommer Centrum og vil opløse sig selv. Jeg ved ikke hvorfor, vi har jo ikke forbudt partiet. Men hvis Centrum tror, at det ved sin opløsning får absolution for de forgangne 14 års synder, tager det fejl. Vi har intet glemt! Når vi nu og da synes langmodige, så synes vi kun sådan. I virkeligheden går den national-socialistiske revolution slag i slag og skridt for skridt videre. Den standser ikke, før den har erobret hele det tyske rige.«

50 år efter

I dag, 50 år efter, er Nic. Blædels karakteristisk af nazismen stadig lige rigtig - og måske også aktuel. Læs den selv - det er god læsning. For selv om vi måske er tilbøjelige til at trække på skulderen, når vi hører om nynazisme her og der, så oplever det moderne Vesttyskland i disse år den ene »Hitler«-bølge efter den anden. Det meste er vel uskadelig nostalgi, men alligevel. For tiden opleves mange steder i Vesttyskland en omsiggribende nynazistisk propaganda, der er rettet mod fremmedarbejderne. Og selv om Tyrkiet nu er Nato-forbunds-fælle, kan man på husmure se slagord som »Türken raus!« (Ud med tyrkerne).

Vi nedledte denne artikel med et citat fra »Flensborg Avis«. Lad os også bringe slutningen af den pågældende artikel, hvor det hedder:

»I nutidens rus og beruselse over teknikkens fremskridt er vi vel stort set ligeglade med det, der skete for årtier siden. Men rundt om i Europa slikker man stadig sårene efter katastrofen. Endnu sidder der mødre og hustruer i uvidenhed om sønners og mænds skæbne. I Praga i den polske hovedstad sidder en kvinde og lider over taber af manden under krigen. Og hendes søn forsvandt sidste år. Undtagelsestilstand.

Hitler for 50 år siden. I går, i dag. Hvem tør fritage morgendagen et ansvar? - «

50 årsdag markeret i øst og vest

VESTBERLIN 30/1: Tyskere på begge sider af muren i deres tidligere fælles hovedstad Berlin markerede søndag med officielle ceremonier 50-årsdagen for Adolf Hitlers magtovertagelse, der indvarslede en af historiens blodigste epoker.

I Vestberlin sagde forbundskansler Helmut Kohl, der var barn, da Hitler blev udnævnt til tysk rigskansler, at det tyske folk »ikke kan og ikke ønsker at fralægge sig ansvaret for fortiden«.

Han talte i rigsdagsbygningen, hvor Weimar-republikkens parlament havde sæde - den regering, der gik forud for Hitlers tredje rige.

I den østtyske del af Berlin lagde den kommunistiske partileder Erich Honecker, der selv tilbragte ti år i nazi-fængsel, en krans til minde om »Ofrene for fascisme og militarisme«.

Flere hundrede mennesker overværede begge ceremonier.

- Minderne og sorgen bliver positiv, når de afføder ansvar for fremtiden, sagde Kohl i sin tale. Han mindede også om nazisternes ødelæggelser af Weimar-republikkens konstitutionelle frihed, og om deling af Tyskland, der er en del af Hitlers arv.

En genforening sagde han, kan kun opnås igen gennem en lang historisk proces.

Formanden for det vesttyske socialdemokrati, Willy Brandt, der kæmpede imod naziregimet og måtte gå i eksil i Norge, mindede i sin tale i rigsdagsbygningen om, at det ikke var »skæbnen«, der bragte Hitler til magten.

- Hitler blev os ikke påtvunget. Han blev bragt til magten. Den tyske middelklasse og det demokratiske venstre kunne have forhindret det, sagde han, og advarede mod en ny polarisering som den, der skabte grobund for Hitlers nationalsocialisme.

Ved ceremonien i det østlige Berlin anførte Honecker en kortage af den nationale folkehærs såkaldte »kampenheder« fra østtyske fabrikker og virksomheder samt af tidligere modstandsfolk mod nationalsocialismen.

50-årsdagen for Hitlers magtovertagelse blev også højtideligholdt i de fleste større vesttyske byer - mange steder med store optog.

(Afsluttes side 88)

Hvad sagde Paul Thygesen i Husum?

Mødet i Husum blev for os som tidligere KZ-fanger enestående, for det er vist første gang, tyskerne selv har bedt om at få lagt kortene på bordet.

De arrangerede selv mødet. De indbød selv talerne, tyske som danske, og der var talefrihed.

Arrangementet fik en overvældende tilslutning, idet det samlede 800-1000 tilhørere.

Vi har i et tidligere nummer af Pigtraad/Gestapofangen omtalt mødet, men vi har ønsket overfor vore danske læsere at tage emnet op igen, da mange spørger: Hvad sagde Paul Thygesen ved den lejlighed?

Jeg har lånt hans manuskript, der ifølge sagens natur var på tysk, men da vore læsere forventer det her i bladet på dansk, følger her en oversættelse: (ved F-k)

Paul Thygesen indledte med at sige:

- Det falder mig svært at stå her og vælge mit emne som læge, som tidligere KZ-fange - dengang meget ung fangelæge med et lægeligt ansvar for tusinde kammerater - et ansvar, man ikke kunne leve op til, fordi KZ-systemet forhindrede det.

Det falder mig svært af forskellige grunde. Jeg ved ikke rigtig, for hvem i denne forsamling, jeg taler. Meget forskellige mennesker med meget forskellige forudsætninger, må jeg antage.

Og hvordan gør jeg det forståeligt og troværdigt, hvad jeg oplevede i udekommandoen Husum/Schwesing for 40 år siden? Og hvilken betydning, hvilken mening har det i dag, da jeg står på gerningsstedet - personligt belastet med følelser - og - jeg beklager det - uden at beherske jeres tyske sprog. Men I må finde jer til rette med mit fremmedarbejdertysk og et ødelagt fremmedarbejdertysk, fordi det er 40 år siden, at jeg var fremmedarbejder her i Nordfrisland.

Og han fortsatte: - Jeg har valgt mere generelt at fortælle om KZ-systemet. Er det et tomt slagord, valgt af bitre ofre? Hvad mener jeg dermed? Hvilke generelle elementer indeholder ordet for os, som har oplevet systemet og overlevet?

For det første et individuelt personlighedstab i en fælles nedværdigelse. En menneskelig nedværdigelse, som var fælles for ofre og bøddel.

En total social pervertering - en forudsætning for herrefolkets vilkårlige magtudfoldelse. I Husum kulde og fugtighed. I alle lejre forbryderisk utilstrækkelig og nedværdigende beklædning og særligt destruktive sko eller støvler, ofte kun træsko - og ved gravingen i marsken.

Hver dag 12 timers tvangsarbejde, som krævede i det mindste en ernæring på 3000 kalorier - og en lejrkost, hvis kaloriemængde er beregnet til kun 900 - 900 næringsfattige kalorier. Og med sulten fulgte hungersygdommen og dermed massegravene - og den kendsgerning, at 3/4 af barakkerne i Schwesing i løbet af 3 måneder blev revierbarakker, og at først Ladelund og derefter Schwesing blev opgivet ved juletid 1944.

(Fortsat fra side 87)

I Jerusalem græd både udenlandske turister og overlevende fra Hitlers koncentrationslejre, da den jødiske rabbiner bad en bøn for de seks millioner jøder, som blev udryddet i lejrene.

Israels præsident, Yitzhak Navon, sagde i en kort tale til en følelsesladet forsamling, at det jødiske svar på Hitlers udryddelse af jøderne må være at styrke Israel og at firdoble jødernes antal.

En overdødelighed efter krigen på 20%

Og hvilke mennesker var så vi 1000, der i september 1944 blev transporteret i kreaturvogne fra Neuengamme til Husum? Det absolutte flertal var modstandsfolk af forskellige kategorier - og fra de fleste af Europas lande, deriblandt relativ mange hollændere.

I overensstemmelse med KZ-systemet var tyske erhvervsforbrydere mellem dem. De skulle fungere som Kapo'er. Ordet betyder kammeratskabspoliti. Benjamin Mørch har skildret, hvilke beføjelser disse Kapo'er havde, og hvordan deres beføjelser blev praktiseret. Nogle af dem blev ved en Curio Hausproces i Hamborg dømt til 4 eller 6 års fængsel. Jeg var selv indkaldt som vidne. Ved den samme proces blev lejrkommandanten SS-Untersturmbannführer Griem dømt til døden - men in absentia. Han var undsluppet sin indespærring som krigsforbryder i Neuengamme. Men en anden bøddel fra Husum-lejren, SS-Unterscharführer Klingler blev hængt, som han selv havde hængt andre i Neuengamme.

Dødsstraf er mig imod. Ubetinget. Men jeg kan ikke lade være med at sige, at jeg var kold dengang. Jeg havde i Husum oplevet, at Klingler pryglede nogle af mine kammerater til døde. 25 knippslag på røven har deres særlige virkning, som man jo kan forudsige, når de kun træffer hud og knogler. Og lægen var som regel overflødig efter afstraffelsen.

Lejren blev en tilintetgørelseslejr

Og hvem var de 70 danskere, som kom til Husum? Vi tilhørte alle den første transport, som gik fra Frøslev-lejren i Danmark til Tyskland. 130 af os blev sendt til udekommandoen Porta Westphalica. Nærværdigheden var døde dér i løbet af et halvt år. 70 kom til Husum, og en fjerdedel var døde i løbet af 3 eller 4 måneder. Og Frieservolden var da ikke - eller højst ufuldstændig blevet gravet. Det var altså et organisatorisk vanvid, en dræbende absurditet.

En arbejdslejr, der ingen - eller ufrugtbar arbejde ydede, blev en tilintetgørelseslejr. Efter krigen til 1980 er der blandt danske fra Porta og Husum registreret en overdødelighed på næsten 20% - 20% i sammenligning med dødeligheden i normalbefolkningen i de tilsvarende aldersklasser.

Halvdelen af os var ved deportationen mindre end 30 år gamle. Alle såkaldte socialklasser og de fleste erhverv var repræsenteret. Vi var som eksempel 3 læger. De to andre er døde. En i Husum. En i Neuengamme.

Og hvorfor blev vi deporteret? De fleste af os havde før deportationen levet under falske navne og med falske identitetskort. Nogle havde organiseret redaktion, trykning og distribution af illegale blade. Mange havde i 1943 deltaget i natlige transporter af jødiske medborgere til Sverige. Nogle var aktive sabotører, havde f.eks. deltaget i jernbanesabotage for at forsinke de tyske troppe-transporter fra Norge tilbage til Tyskland. Eller sabotage mod virksomheder, som var involveret i krigsindustrien.

Under forhørene, som regelmæssigt var ledsaget af tortur - i hvert fald prygl, fik Gestapo for det meste kun en del af sandheden. Ellers ville flere være blevet henrettet. En spontan og fuldstændig folkestrejke i sommeren 1944 bidrog også til færre eksekutioner, men til gengæld til flere deportationer, men for mange altså en eksekution, der blev forsinket.

Vi var altså ikke soldater, kun partisaner. Og man kan naturligvis dermed påstå, at vi selv havde udsat os for dette skæbnefællesskab i KZ i modsætning til vore stakkels hollandske lidelsesfæller fra Putten, som uden skyld og uforberedt kom til Husum og Ladelund for der at dø som fluer.

Og lad mig i denne sammenhæng tilføje, at dødelighedstallene, som jeg har nævnet for danskerne blev 50% i Porta i løbet af et halvt år, 25% i Husum i løbet af tre til 4 måneder og en sekundær dødelighed på 20% i løbet af næsten 40 år efterkrigsår - de er små tal i sammenligning med tallene for andre nationer, som har leveret ofre.

Tallene på tabene er ikke propaganda, men rædsel og realiteter

F.eks.: Fra Frankrig blev fra 1940-44 220.000, altså næsten en kvart million deporteret over Rhinen. Jeg kan ikke sige, hvor mange af dem, der var Resistans - altså modstandskæmpere, hvor mange transportarbejdere, og hvor mange der var jøder. Men 88% er døde i løbet af 4 år. Jeg ved ikke, hvor mange af dem, der blev gasset i tilintetgørelseslejre som Auschwitz og Maidanek i Polen eller måske i Dachau ved München. Af de blot 26.000 - altså 12% - overlevende franskmænd er 13.000 - altså

halvdelen døde i løbet af de første 10 år efter krigen. En lignende efterkrigsdødelighed er blevet meddelt fra Tjekkoslovakiet.

Disse tal bruger jeg ikke rædselspropagandistisk. De indeholder for øvrigt ikke propaganda, kun rædsel og realiteter.

Det er tilnærmelsesvis beregnet, at der i det hele er gået 10 millioner mennesker gennem de nazistiske KZ-lejre, og at omkring 1 million overlevede.

Jeg kan ikke vide, hvem af Dem, der i dag er her til stede, der ved om denne fortid. Jeg nævner disse totaltal for *måske* at gøre det forståeligt, hvorledes så mange destruktive ting i løbet af 3 måneder kunne ske i dette skønne nordfrisiske landskab, skønt *vi* i efterår og vinter 1944 ikke oplevede det så skønt.

Men man kan ikke vedvarende være fjende af et landskab eller et sprog, og jeg beklager endnu en gang, hvis jeg mishandler Deres sprog.

Den lægelige side af sagen

Paul Thygesen gik derefter over til at udtale sig om den lægelige side af sagen, og han sagde:

- Man har bedt mig sige noget om det lægelige arbejde og om sygdomme i KZ. Man kunne tale derom i timevis, og sige det ganske kort - thi det medicinske apparat svigtede totalt, fordi opgaverne, lægen blev stillet overfor, var uløselige - uløselige i en isoleret verden, hvor fortvivlede livsomstændigheder alle drev til lægeligt samtaleværrelse eller sygehus (lejrens) - for alle - de fleste måske - kun blev en gennemgangsstation til massegraven.

Rummene og etagesengene i revieret adskilte sig ikke fra de andre i lejren - de var umulige at holde rene. Alt var snavs. Ingen andre toiletter end marmeladepande - hurtigt fyldt af urin og diarré.

Der fandtes en ovn i hver barak, men intet træ. I kulde i november og december blev bundbrædderne i etagesengene anvendt som brænde. Skønt alt var sabotage mod Det tredje Rige - og kunne koste 50 slag på roven - manglede ved slutningen i hvert fald hvert tredje sengebræt.

Jeg har også i en revierbarak ufrivilligt observeret, at en flået kat blev stegt på ovnen.

Jeg *tror* ikke, at det var en hund. Og jeg har ikke spurgt - ved ikke, om katte eller hunde er bedst for undermennesker.

Her i revieret kunne en stakkel let forlade de levendes rækker, uden at det blev opdaget, og hans kammerater kunne så for een dag berige sig med hans madration. Senere har vi sat det i system at udskyde anmeldelsen af døde til den næste dag.

Fra Husum blev der på grund af det stadigt stigende antal af syge og den deraf resulterende arbejdsydelse engang sendt 150 og 2 gange 300 syge til revieret i Neuengamme for at blive erstattet med såkaldt »friske« Häftlinge fra hovedlejren. På et tidspunkt lå der omtrent 700 på revieret i Husum-lejren.

Min kollega og ven, Knud Nordentoft fra Varde, var død i sin seng af skideri og som muselmand. Det var også *min* seng, og jeg var alene om arbejdet. Trods disse omstændigheder måtte to franske læger derude i marsken grave disse illusoriske pansergrofter. Først med indrettelsen af lejren i Ladelund kunne de blive beskæftiget inden for deres fag, men yderligere endnu en forgæves anstrengelse.

Min ven, Clement Marot, en fremragende ortopæd fra Paris blev senere som syg sendt fra Neuengamme til den såkaldte rekreations- og sanatorielejr Bergen Belsen, hvor han blev befriet ved døden af plettyfus.

Og hermed spørgsmålet: Hvilket var det sygdomsbillede, der så ensartet prægede KZ-beboerne?

Først og fremmest var det bestemt af misforholdet mellem det tvangsarbejde, der krævede 3000 kalorier og lejrmandens 900 næringsfattige kalorier. Altså: Häftlingen måtte tære på sine egne væv, opæde sig selv for at opretholde en livsnødvendig forbrænding.

Det synlige resultat var naturligvis afmagring, vægttab, ikke kun tab af fedt- og muskelvæv, men af samtlige organer, *måske* også hjernesvind. Det sidstnævnte er endnu et omstridt videnskabeligt spørgsmål.

De skandinaviske fanger blev, som det måske er bekendt, befriet gennem svensk/dansk Røde Kors-aktionen. Ellers havde vi som tusinder af andre Neuengamme-Häftlinge oplevet druknedøden ved Lübeck henimod krigens afslutning. I kraft af denne Røde Kors-aktion ved vi, at i hvert fald halvdelen af dem, der overlevede Husum og Porta havde tabt mere end 35% af deres totalvægt, nogle også 50%.

Hungerdiarré

Konzentrationslejrens værste svøbe var hungerdiarréen - kaldet Scheisserei. 20 gange om dagen løb de fleste af de medtagne til toiletterne - eller til marmeladespandene - og i mellemtiden gik afføringen i bukserne - eller den løb fra den øverste etage gennem sengetremmerne til de nederste.

I begyndelsen har vi troet, at det drejede sig om en tarminfektion - dysenteri eller sådan noget. Jeg har indrettet en barak som epidemibarak - kaldet Scheissebarak - naivt måske - men ganske praktisk, fordi SS-mændene var bange for at komme der. Man kunne anbringe truede kammerater dér, selv om det var et ubekvemt skjulested.

Men denne diarré havde intet med infektion at gøre. Vi har senere eftergjort det i forsøg på rotter. Den opstår ganske enkelt ved tabet af huden på det lag af slim, som er nødvendigt for optagelsen af næringsstoffer. Mangel på kalorier, specielt æggehvideproteiner, forhindrede den fuldstændigt nødvendige genopbygning af tarmslimlaget, og tarmen fungerede så ganske enkelt som rørpostanlæg.

Operationer med barberklinge

Det tredje organiske kardinalsymptom på hungersygdommen under disse omstændigheder var hungerødemet: Vand i kroppen - i mange tilfælde i benene, som svulmede op. Trykket af en finger forblev længe stående i det bløde, geleagtige væv. Også for dette symptom havde mangelen på æggehvideproteiner ansvaret.

Appellerne, hvor man kunne risikere at måtte stå i timevis, var med sådanne ben en pine. Først når SS-mændene havde forsikret sig om, at fødderne ikke længere passede i støvlerne, blev en

lægelig skåneseddel godtaget, og den syge blev f.eks. overført til kartoffelskrælleriet. Betændte sår på fødder og ben forekom i legioner. Det gjaldt for sårtilfælde som for alle andre sygdomme i KZ, at de udbredte sig med voldsom hastighed og førte komplikationer med sig. Et ganske almindeligt sår kunne i løbet af få dage brede sig under huden i de materiefyldte væv, som udstrakte betændelsesprocesser.

De nødvendige åbninger af disse flegmoner skete med en barberklinge eller med en stump kniv - udbredte snit uden bedøvelse af nogen art. Forbindingsmaterialet var papirstrimler, der var sammenklæbet med melklister.

*

Alt dette - og mere til - er sultens produkt, en nedvurderende sult. Jeg kan gøre det tydeligere endnu: Kålrabisuppen blev hentet i køkkenet i store 50 liter spande. Nu og da skete det, at en spand væltede, og man kunne så altid se nogle mennesker, der lå på knæ for at slikke indholdet på jorden op.

Kartoffelskræl og roeaffald var eftertragtede goder, og efter arbejdsdagen på 12 timer, kunne man, når det var mørkt, være sikker på at finde søgende og gravende repræsentanter fra de fleste europæiske nationer i det skjulte ved kompost- og affaldsbunkerne.

Muselmanden

Men på et vist tidspunkt hører disse aktiviteter og denne selvopholdelsesdrift op - nemlig når ikke blot muskelkraften, men også den åndelige kraft er nedbrudt - dagen, da KZ Häftlingen er blevet muselmand:

Han kommer gående langs kanten af appelplassen, og han er vel på vej til et sted, hvor han kan forrette sin nødtørft. Han går meget langsomt - foroverbøjet med slæbende skridt, som når små børn leger tog. Støvlerne er uden snørebånd, og de slubrer om hans fødder. Af og til bliver han stående, standser kun. Måske har han sit tæppe over hovedet, og man ser så kun de lange skeletformede ben stikke ud forneden.

Derfor hedder han Muselmand. Han er det egentlige slutprodukt for de fleste sygdomme. Han er resultatet af roer og zellstoffer. Han præger revieret. Han præger hele lejren. Øjenhulerne er store, og øjnene stirrer tomt fremad. Kindernes knogler træder stærkt frem, der hvor en kind skulle være, og læberne og

munden er tørre og skorpedækkede. Han er tavs, afstumpet - uden stolte drømme og tanker. Han er beskidt, og han har altid ekskrementer i bukserne.

En dag dør han uden selv at opdage det. Det kan vare nogen tid, før andre bemærker det, for han forandrer sig ikke.

Men engang var han et menneske - og måske elskede han livet.

Dette forsøg på at skildre KZ-systemets slutprodukt har jeg nedskrevet i sommeren 1945. Jeg er Klaus Bästlein tak skyldig, fordi han har foretaget en gengivelse på tysk - og for, at det lykkedes ham.

Og nu igen fremmedarbejdertysk - men kun få ord om senvirkningerne for de overlevende. Ganske kort - skønt vi har bearbejdet denne sag gennem mange år nationalt som internationalt.

*

KZ-systemet - og dermed sulten - men ikke kun sult, har præget sine ofre ensartet og vedvarende uden hensyn til nationalitet og individualitet.

Jeg har allerede nævnt overdødeligheden efter befrielsen fra KZ. Det ville for mig være besynderligt, hvis de overlevende ville være uden psykiske og fysiske skader. Det er de heller ikke.

Som eksempel kan jeg nævne, at af de overlevende danskere er mere end halvdelen gået af fra deres arbejde før den normale pensionsalder som mere end 50% invalideret - alt efter en lægeundersøgelse. De fleste er ikke blevet erhvervsdygtige af almindelige medicinske eller kirurgiske sygdomme, men tværtimod af et bundt hårdnakkede asteniske, vegetative og åndelige symptomer, der mange gange er fremadskridende og hos hver af patienterne, som har lidt af sultsygdomme, lader sig så tydeligt identificere, at det må karakteriseres som »Syndrom der Konzentrationsslager« - et KZ-syndrom som almindelig senfølge.

*

Dominerende symptomer er:

Asteni (sygelig træthed)
En enormt hurtig træthed - fysisk som psykisk
Svingende vægt
Periodisk diarré
Særligt mange tilfælde af mavesmerter
Genetiske forstyrrelser
Urolig søvn
Depressionstilstande
Følelsesbetonet uligevægt
Affektiv uligevægt - altså pirrelighed
Tilstande af angst

Hukommelsestab
Mangel på koncentrationsevne.

Oftre drejer det sig om så svære intellektuelle reduktioner og en så svær psykisk nedbrydning, at man med fuld ret kan tale om en for tidlig forældelse og dermed altså førsenilitet må stilles som diagnose og invaliditetsårsag.

Jeg kan tilføje, at et svind af hjernevævene er konstateret ved anvendelse af røntgen ved de største væggtab hos dem, der overlevede KZ.

Over disse biologisk bestemte sygdomme oplever vi de individuelt forskellige forekomster af en oplevelsesbetinget personlighedsændring - måske som en rodløshed, samtidig dermed måske også en ensomhedsfølelse indenfor familien.

Disse psykologiske reaktioner er naturligvis stærkt varieret. Vi *var* dog, og vi *er* forskellige mennesker. Men jeg kan dog ganske præcist sige, at ingen efter disse tre måneder i Nordfrisland forblev den samme.

Et 4. maj-møde

I år var jeg inviteret til Rødding Centralskole på Salling for at fortælle noget om besættelsen og mit ophold i Tyskland under krigen.

Det var den største oplevelse, jeg har haft i mange år: To klasser, en 7. og en 8. klasse med deres forældre var samlet i skolen. Om eftermiddagen havde børnene set filmen »De fem forbandede år«. Og om aftenen blev elever kaldt op en for en og fortalte om, hvad de havde lært om besættelsen, ja, helt fra Hitlers magtovertagelse.

Det var meget imponerende at møde skoleelever, hvis lærere, især historielæreren, havde gjort så meget ud af at lære de unge om den tid.

Det var for mig en oplevelse, der viste, at vor ungdom ikke er så dårlig, som den somme tider gøres til i aviser og andre medier. Derfor synes jeg, at det bør omtales her i Pigtråd/Gestapofangen.

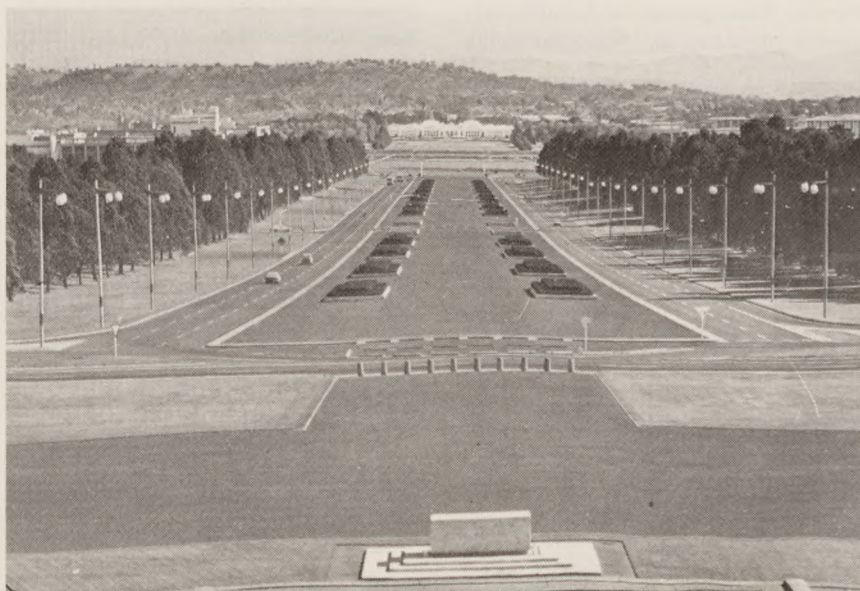
Det er længe siden, jeg har haft et så interesseret og lydhørt publikum til et foredrag, og det var dejligt at køre hjem og undervejs se lys i vinduerne, mange flere end der har været de sidste år på disse kanter.

Vor indsats har dog nok ikke været forgæves.

Villy Mørk Jensen

Canberra, Australian Capital Territory. Australien ofrede i sidste verdenskrig 102.000 kvinder og mænd i kampen mod nazismen. Mindeparken bærer navnene på alle de faldne.

Udsigten fra det store monument for Australiens faldne i verdenskrig II. I baggrunden ses parlamentsbygningen.

EFTERLYSNING

En af Frihedsfondens klienter var som 16-årig arresteret af Gestapo og tilbragte et par måneder i Vestre Fængsel, hvor han fik lidt klø under forhørene »ligesom alle andre«. Han blev imidlertid løsladt igen på grund af manglende beviser. En medfange, købmand Schultz, der havde en mindre kolonialforretning, eller lignende i den indre by, fik ham til at udsmugle nogle meddelelser, der dels lå i en urkapsel og dels i en skosål. Han afleverede meddelelserne i forretningen som aftalt. Nu vil han gerne hilse på Schultz, men han har ikke kunnet genfinde gaden eller forretningen.

Eventuelle oplysninger til Frode Toft, Frihedsfonden, Frederiksberg Brødegade 13 B, 2000 F.

Normandiet 6. juni 1944: 700 danske søfolk var med

I de tidlige morgentimer den 6. juni 1944 stævnede den største flåde, verden nogensinde har set, ind mod Normandiets strande.

Ombord havde den soldater og udrustning fra Amerika, England, Frankrig, Canada og mange andre lande. Tilsammen udgjorde de fortroppen for de vældige armeer, der et år senere var med til at tvinge Tyskland i knæ.

Medens disse mænds indsats er blevet hyldet på utallige måder, er det hidtil forblevet upåagtet, at mere end 700 danske søfolk og mange danske skibe også deltog i selve invasionen.

Danmarks navn savnes på mindesmærkerne på invasionskysten og FRIHEDSMUSEET og en kreds af tidligere modstandsfolk har derfor taget initiativet til at danne KOMITEEN 6. JUNI 1944 med det formål at fremskaffe de nødvendige midler, til at sætte denne indsats et værdigt og varigt minde.

Initiativtagernes plan går i meget korte træk ud på, at der skal rejses en statue, der i sin udformning og placering skal vidne om, at også danske søfolk og danske skibe var med denne dag.

Statuen tænkes rejst i invasionsområdet - om muligt på en af invasionsstrandede - og det er komiteens håb, at statuen kan afsløres i forbindelse med de mindehøjtideligheder, der er planlagt i dagene omkring den 6. juni 1984 i anledning af 40-års-dagen for invasionen.

*

I forbindelse med indsamlingen, udgiver Komiteen af 6. juni 1944, et frimærke med tegning af monumentet.

Mærket, der sælges for 2 kr. pr. stk. eller 40 kr. for et ark med 20 mærker, kan fås ved henvendelse til Komiteen 6. juni 1944, adresse: Frihedsmuseet, Churchillparken, 1263 København K.

Runde dage

Alfr. Olesen, (»Ole«), Jacobsensvej 3, Høll, 7080 Børkop, 70 år 16. august.

Lilian Bjerre, Hanstholmvej 144, Nors, 7700 Thisted, 65 år 16. august.

Niels Hansen, Fjordg. 15, 9670 Løgstør, 75 år 18. august.

Hans Erik Kastoft, Schweiz (Sachsenhausen 115.365) 65 år 19. august.

Jens Sørensen, Dreyersvej 23, 6000 Kolding (Neuengamme 60.893) 85 år 20. august.

Kai Tretow-Loof, Dalgas Boulevard 81, 2000 Kbh. F, 65 år 20. august.

Mads E. Thomsen, Søndervangsvej 66, 2600 Glostrup, 70 år 21. august.

Jørgen Lind, Stavnsholdtvej 38, 3520 Farum (Neuengamme 50.542) 60 år 22. august (formand for Neuengammeforeningen)

Helmuth Schenkel Rasmussen, Nakskovvej 18, 2500 Valby, 65 år 24. august.

Magnus Høegh Sørensen, Borups Alle 139, 2200 Kbh. NV (Buchenwald) 65 år 26. august.

Poul Tue Andersen, Skalstrupevej 90, Nees 7570 Vemb, 65 år 26. august.

Knud Lyngø, Fordresgårdsvej 23, 2400 Kbh. NV (Neuengamme 67.972) 75 år 26. august.

Evin Nielsen, Lotusvej 18, 5250 Odense (Sachsenhausen) 70 år 28. august.

Ellen Døssing, Kbh. NV (Ravensbrück) 70 år 29. august.

Carlo M. Andersen, Stadion Alle 15, 8000 Århus, 80 år 2. september

H.P.E. Mygh, Strandvej 397, 2930 Klampenborg, 65 år 2. september

Harry Overgaard, Marholm 27, 2670 Greve Str., 65 år 4. september

Helge Blicher Hansen, Storeg. 20, Allinge (BOPA, Vridsløse) 60 år 4. september

Frandt Elvin Sørensen, Sct. Clementsg. 7, 7900 Nykøbing M, 65 år 6. september

N.T. Winther, Jørgensgård 48 A, 6400 Sønderborg (Dachau 141.788) 65 år 7. september

Lars Aage Jensen, (»Lasse«), Peter Freuchensvej 21, 9210 Aalborg SØ, 65 år 7. september (centervært i Erhvervshæmmedes Aalborg afd.)

Freddy A. Petersen, Trapsentevej 27, Vang, 7700 Thisted (Sachsenhausen) 65 år 7. september

David Jørgensen, Silkeborgvej 9, 8000 Århus C, 60 år 8. september

Ellen Strange Petersen, Århus, 70 år 8. september

Reinald Foldager, Violvej 8, 3000 Helsingør (Neuengamme 60.910) 65 år 11. september

Hans Henrik Mønsted, Aaside, 4732 Snesere (Dachau 142.616) 75 år 11. september

Jørgen Christiansen, Liselund 7, 9000 Aalborg, 60 år 13. september

Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90, Kbh. S (form. f. Horserødudvalget) 75 år 15. september

Herdis Mouritzen, Strandg. 1, 9300 Søby, 70 år 16. september

Kaj K. Traun Larsen, I.H. Mundtsvej 23, 2830 Virum (Hannover-Stöcken) 60 år 16. september

Frode Thorshøj, Svaneg. 2, 1328 Kbh. K (Neuengamme 68.392) 60 år 18. september

K.R. Bartholdy, Ved Amagerport 3, 2300 Kbh. S (Buchenwald) 65 år 20. september

Sv. Arne Thyssen, Bernadottegården, Himmelev, 4000 Roskilde (Dachau 141.780) 80 år 23. september

Christa Grevil, Sylviavej 26, 3., 2500 Valby, 70 år 27. september

A.O. Elkjær Pedersen, Hyacinthvej 14, 8900 Randers, 60 år 29. september

Kjeld Jelsdorf, Fløjterup, 4682 Tureby (Buchenwald) 65 år 30. september

Kitty Johansen, Lindholmsvej 71 A, 9400 Nørresundby, 65 år 1. oktober

Oluf Larsen, Ørstedesvej 49, 4130 Viby Sj. (Buchenwald) 65 år 2. oktober

Kurt Flade, Almegårds Alle 4, 2770 Kastrup (Buchenwald) 65 år 2. oktober

Else Bentzen, Nr. Boulevard 62, 8900 Randers, 60 år 2. oktober (kasserer f. Landsforeningen Gestapofangerne)

Marie Christine Jensen, Vesterbro 39, 9000 Aalborg, 70 år 2. oktober

Børge Jensen, Vangeledet 76, Virum, 65 år 5. oktober (tidl. landsformand for Gestapofangerne)

Niels Gotthardsen, Nørrebyen, Daler, 6280 Højer (Neuengamme 69.104) 75 år 7. oktober

Børge Andersen, Prinsensg. 33, 9000 Aalborg, 75 år 9. oktober

Vagn Nørlund Christensen, de Mezasvej 4, 8000 Århus C, 70 år 10. oktober

Villy Jensen, Søndervænget 87, Jebjerg, 7870 Roslev (Neuengamme) 65 år 11. oktober

Aksel J. Magleby, Byskriverstræde 1, 2791 Dragør, 70 år 11. oktober

Jens Møller, Grønnevej 22, 7160 Tørring, 60 år 12. oktober

Karin Larsen, Sjællandsg. 11, 8900 Randers, 60 år 14. oktober (best.medl. i Gestapofangerne Randers afd.)

Anton Christiansen, Struervej 80, 9220 Aalborg Øst, 65 år 17. oktober

Grethe Kajholt, Gl. Kongevej 152 B, 1850 Kbh. V, 90 år 17. oktober

P. Milde, Gammeltoftsgade 8, 1355 Kbh. K (Dachau 141.673) 60 år 19. oktober

Lars Chr. Larsen, Knudsensvej 62, 9900 Frederikshavn, 65 år 19. oktober

Helga Madsen, Lindenborgvej 55, 9200 Aalborg SV, 80 år 20. oktober

Vagn Lindbjerg, Rubinsteinsvej 10, 2450 Kbh. SV (Vridsløse) 65 år 20. oktober

Kaj Ambrink, Møntmestervej 20, 2400 Kbh. NV (Buchenwald) 65 år 20. oktober

JØRGEN LIND FYLDER 60 ÅR

Neuengammeforeningens formand, Jørgen Lind, fylder den 22. august 60 år og hører således til den unge generation i fangebevægelsen.

Han kom som 19-årig i forbindelse med modstandsbevægelsen og var bl.a. aktiv i »Hjemmefronten«, indtil han i foråret 1944 blev arresteret af Gestapo. Derefter tilbragte han ca. 5 måneder i Vestre Fængsel, hvor han var udsat for en temmelig hårdhændet behandling. Kom derefter via Frøslev til Tyskland med den første fangetransport fra Frøslev den 15. september 1944.

Fra Neuengamme gik turen videre til

forskellige ubehagelige udekommandoer (Husum, Wittenberg og Hannover-Stöcken). Det var en hård tid. Før arrestationen vejede han 64 kg, og ved hjemkomsten med de hvide busser kun 35 kg, altså på få måneder et væggtab på mere end halvdelen.

Efter krigen gennemgik han en uddannelse som maskinmester og har i mange år ernæret sig som teknisk konsulent og salgschef. Nu er han på grund af svigtende helbred gået på pension og får derved tid til at hellige sig en gammel interesse: tegne- og malerkunsten, som han dyrker med flid og lyst, især når han af og til stikker op til de svenske skove og fjelde.

I en årrække var Jørgen Lind bestyrelsesmedlem og næstformand for Neuengammeforeningen, og ved Holger Gromes død var det derfor en selvfølge, at Jørgen Lind overtog hvervet. Det var ikke så lige til at følge efter en Holger Grome, men Jørgen Lind har kastet sig ud i arbejdet med stor energi og interesse. Han er foreningens repræsentant i den internationale Neuengamme-sammenlutning A.I.N. og i Fangesammenslutningens hovedbestyrelse, og her er han medlem af udvalget, der har beskæftiget sig med KZ-mindesmærket ved Helligåndskirken.

Hans mange venner i fange- og modstandsbevægelsen vil sikkert hylde ham på dagen og sige tak for hans store indsats. Vi føjer også vor hyldest til med tak for et godt samarbejde, som vi håber må kunne vedvare i lang tid fremover. Til lykke med dagen.

F.T.

DÆKKO

PRESENING KOMPAGNI A/S

Tlf. 01 - 28 80 60

Hoveddepot:
Kabellejevej 32-34
2700 København
Brønshøj

Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

Kridsforbryderen Barbie

Den tyske krigsforbryder Barbie, som langt om længe blev udleveret fra Sydamerika til Frankrig, sidder nu fængslet i det fængsel i Lyon, hvor han som Gestapochef har mishandlet mange franske modstandsfolk. Hans sag har vakt megen opsigt, ligesom der har været en del mystik om ham. I en ledende artikel skrev Flensborg Avis på forsiden bl.a. følgende:

»Navnet Klaus Barbie har fyldt en del i avisspalterne i den sidste tid. »Bøddele fra Lyon« kaldtes han dengang, da han var Gestapochef i Sydfrankrig. »Altmann« var det navn, han gik under, mens han levede i Bolivia. En mand med mange navne, bare ikke kælenavne.

Navnet Barbie genopfrisker begivenheder, der ligger 40 år tilbage. De kan stadig vække opmærksomhed. Nu skal en fransk domstol udtale sig om, hvad Barbie foretog sig under den tyske besættelse af Frankrig.

Beskyldningerne mod Barbie bliver mange. Han er allerede for år tilbage dømt til døden af en fransk domstol. Man kunne blot ikke få fat på ham og udføre dødsdommen. Nu er dødsstraf afskaffet i Frankrig. Men der er andre hårde domsmuligheder. Man siger, at han er ansvarlig for 11.000 tilfælde af drab, tortur, jødeforfølgelse og andre Gestapomeriter. Det bliver nok fængselstilværelse for resten af Barbies liv, men en fængselstilværelse af en anden slags end de indespærringer, han vil få ansvaret for.

Navnet Barbie har sat franske sind i bevægelse. En af de mest eftersøgte krigsforbrydere er dukket op. Det er i sig selv en begivenhed. Men den udløser også fransk frygt for, at Barbie vil afsløre forhold, som ikke er ønskelige for en række personer og institutioner, som spillede en eller anden rolle i besættelsestidens Frankrig.

Personen Barbie har haft en omtumlet skæbne. Da han var færdig med sin indsats i Lyon, kom han tilbage til det besatte Tyskland. Her havde den amerikanske efterretningstjeneste brug for ham, han kom i C.I.A.s tjeneste. Det gjorde, at Frankrig ikke fik ham udleveret til strafforfølgelse - han blev dog dømt alligevel. Et af de første år i 60-erne blev Barbie trods alt en varm kartoffel for CIA. Man fik ham af sted til

Bolivia, hvor CIA også holdt ham beskæftiget. Det lader til, at myndighederne i Frankrig var klar over dette. Og at Frankrig ikke rørte en finger for at få fingre i Barbie før en halv snes år efter hans ankomst til Bolivia. Rygterne går nu i Frankrig, at der må have været mystik ved behandlingen af Barbie-sagen. Det er denne mystik, som Barbie måske kan løfte sløret for. Det er den mystik, der kan virke foruroligende i visse franske kredse.

Sagen Barbie kan meget vel bringe frem i ubehageligt lys, hvad franske kredse, der samarbejdede med den tyske besættelsesmagt, foretog sig - gjorde sig skyldige i. -

Østtysk retssag mod SS-mand fra Oradour

Ved en domstol i Østberlin føres nu retssag mod en tysk SS-mand, der var med ved massakrerne i den lille franske by Oradour. Han havde i mange år levet i stilhed, men er nu blevet afsløret og stillet for retten.

Et fransk vidne fortalte i retten i Østberlin, hvorledes han overlevede nazimassakren under en dyngel. En del af de mandlige indbyggere i byen var indespærret i en lade. Vidnet, den 59-årige Jean Darthoux, sagde, at han selv blev ramt af en maskinpistol. Jeg var heldig, at jeg blev ramt som en af de første. De andre faldt oven på mig, sagde han.

Da de kom for at give mig nådestødet, ramte de i stedet en ven, der lå lige over mig. Jeg lå helt stille uden at bevæge mig. Derefter gik de. I lade fandt man siden 57 lig.

Retssagen gælder den tidligere SS-officer Heinz Barth, der sigtes for at have deltaget i massakren, der kostede 642 mennesker livet.

Andre vidner har fortalt, hvordan SS-mændene samlede kvinder og børn i byens kirke, medens mændene blev fordelt i seks eller syv lader, hvorefter de blev dræbt. Derefter satte tyskerne byen i brand.

Det lykkedes Darthoux og fire andre overlevende at flygte til en anden del af landsbyen og derfra videre over nogle marker.

Dommeren spurgte vidnet, hvordan

holdningen var blandt SS-mændene i lade.

- De var helt rolige, svarede det franske vidne. Barth indrømmede på det første retsmøde, at han havde deltaget i nedskydningen af 20 mænd i en lade.

Massakren fandt sted den 10. juni 1944, da første bataljon af SS-»Führer«-regimentet var på march nordpå for at imødegå de allieredes front efter landgangen på D-dagen. Barth var løjtnant og delingsfører i 3. kompagni, der udførte mordene.

Anklageskriftet siger, at 642 af byens indbyggere blev dræbt, deraf 203 børn og 241 kvinder, medens 320 bygninger blev ødelagt.

Barth er den første SS-officer, der er stillet for en domstol i forbindelse med massakren i Oradour.

Et andet fransk vidne, Maurice Beaubreuil, fortalte, at han så kirken blive sprængt i luften, hvorefter der gik ild i den. I kirken var indespærret mange kvinder og børn. Vi kunne høre skrigene fra kirken. Hans kone og to børn var blandt de dræbte.

Krigsforbryder-jagten: 125 nazi-sager på vej mod domstolene

De vesttyske myndigheders jagt på nazi-forbrydere fra Den anden Verdenskrig er langt fra slut. Alene i fjor beskæftigede statsadvokaturen og domstolene sig med over 1600 sager om krigsforbrydelser fra Hitler-tiden, oplyser justitsminister Hans Engelhard.

Desuden kan der ventes en serie af nye krigsforbryderprocesser. Det vesttyske centralorgan for afsløring af nazi-forbrydere har således for øjeblikket 125 sager, der er på det foreløbige efterforskningsstadium, tilføjer ministeren.

De to mest eftersøgte blandt de større nazi-forbrydere er koncentrationslejr-lægen fra Auschwitz, Josef Mengele og SS-officeren Walter Kutschmann.

Josef Mengele menes at være ansvarlig for mordene på flere hundrede tusinde mennesker samt skyldig i helt uhyrlige medicinske forsøg på nogle af nazi-regimets koncentrationslejr-fanger.

Walter Kutschmann har ifølge justitsmyndighederne myrdet en lang række universitetsprofessorer, som nægtede at bøje sig under nazi-styret.

FØR DE INVESTERER

Hvad betaler det sig at investere i - og hvad bør De gå langt udenom?
Få håndbogen »Før der investeres.«
Den er gratis.

Spørg

SPAREKASSEN
SØNDERJYLLAND

ØSTRIG

Den mangeårige sekretær for det østrigske forbund af KZ-fanger, Erich Fein, blev 74 år. Han var med i den første østrigske fangetransport til Dachau i 1938, hvorfra han senere kom til Buchenwald, hvor han var, til lejren blev befriet af de amerikanske tropper i 1945. Han blev i 1957 sekretær for KZ-forbundet og var medlem af det østrigske socialministeriums kommission for forsorgen for nazismens ofre og medlem af den særlige rentekommission.

Han har i årenes løb modtaget en række udmærkelser, bl.a. ærestegnet for fortjeneste ved befrielsen af Østrig og Republikken Østrigs Fortjenstmedalje i guld. Han var medlem af bestyrelsen for den internationale modstandsorganisation F.I.R., den internationale Buchenwaldkomité og medlem af ledelsen for den østrigske modstandsbevægelses dokumentationsarkiv.

Eks-minister sigtes for jøde-deportationer

Bordeaux 17/1: En fransk politiadvokat meddelte mandag, at han vil rejse sigtelse mod den tidligere franske budgetminister Maurice Papon for »forbrydelser mod menneskeheden« begået under den tyske besættelse af Frankrig.

Politiadvokat Jean-Claude Nicod oplyste, at han havde undersøgt beskyldninger, som det satiriske ugeblad Le Canard Enchaîné (Den lænkedede And) rejste mod Papon i maj 1981. Han havde gjort det på opfordring fra Papon selv, men var kommet til det resultat, at bevismaterialet var så overbevisende, at han ikke havde andet valg end at rejse sigtelse.

Papon var budgetminister i Raymond Barres konservative regering fra 1978 til 1981. I maj 1981 beskyldte Le Canard Enchaîné ham for i perioden juni 1942 til august 1944, da han var højtstående fransk embedsmand i Bordeaux, at have medvirket til deportation af 1700 jøder fra byen.

Papon beskyldte bladet for bagvaskelse og bad en æresdomstol med fem medlemmer med en fremtrædende modstandsmand som formand undersøge beskyldningerne. Men deres afgørelse gik Papon imod. Han burde være trådt tilbage fra sin stilling i juli 1942, erklærede æresdomstolen, selv om den erkendte, at Papon fra 1943 havde ydet værdifuld hjælp til den franske modstandsbevægelse.

PRÆMAL ApS

— Et spændende værksted for maling og lakering af såvel gamle som nye møbler, døre, skabslåger og alt andet inventar, som kan afmonteres.

35 års erfaring stilles uden forbindelse til Deres rådighed.

Aftal tid med vor malermester-konsulent, Ingolf Sørensen, på
(02) *94 34 16

A.P. Møller

I arbejde på de syv have
- under den
syvtakkede stjerne

MÆRSK

Bernadottegården Hadsund

Atter i år holdt man 5. maj-fest på hjemmet i Hadsund, også for samtidig at fejre gårdens 6 års fødselsdag.

Bestyrelse og gæster var samlet med beboerne til middag og kaffe, alt sammen under festlige former med sang, musik og taler i en smukt pyntet aula.

Det er en stor glæde for bestyrelsen at se, hvordan alt fungerer godt på Bernadottegården, der har et dygtigt personale, som sørger for, at alle befinder sig godt, både på festdage og til hverdag.

Tak for en dejlig 5. maj.

Villy Mørk Jensen

Sverige

På det svenske Armé-museum i Stockholm er der for tiden en udstilling om de norske styrker (de såkaldte »polititropper«), der under besættelsen blev organiseret og uddannet i Sverige. Blandt de udstillede uniformer ses også en dansk »Brigadeuniform«.

I forbindelse med udstillingen er der daglig to filmforestillinger. I den første skildres uddannelsen af de norske styrker i Sverige. I den anden udstilling vises en række kortfilm, deriblandt nogle tyske optagelser, der viser besættelsen af Danmark og Norge, en illegal norsk film om de tyske ødelæggelser i Norge i 1940, en film om Quisling og endelig en sovjetisk film om de sovjetiske troppers befrielse af det nordligste Norge og deres møde med de norske modstandsfolk, bl.a. i minerne ved Kirkenes.

Det vesttyske postvæsen mindes nazi-ofre

I midten af januar udgav det vesttyske postvæsen to særlige frimærker til minde om nazi-tidens ofre og forfølgelser. Det første mærke viser den jødiske kvindelige filosof Edith Stein, som i 1933 overgik til katolicismen og antog navnet søster Teresia Benedicta. Efter jødeprogromerne i Tyskland i 1938 flygtede hun til klostret Echt i Holland, hvor hun fortsatte sit filosofiske arbejde. Da Holland blev besat af tyskerne i 1940, blev hun arresteret og ført til KZ-lejren Auschwitz, hvor hun blev dræbt i gaskammeret i august 1942.

Det andet frimærke viser en hvid rose bag pigtråd. Rosen skal symbolisere håbet og modstanden mod nazismen, mens pigtråden symboliserer forfølgelsen og undertrykkelsen.

28 danske krigssejlere hædret af Norge

I bladets nr. 5, 1982, omtalte vi den medalje, der i Norge er overrakt nordmænd, der under krigen gjorde tjeneste i den norske marine eller handelsflåde. Vi oplyste samtidig, at medaljen nu også kunne uddeles til danskere, der havde gjort tjeneste på norske skibe under krigen.

Og nu har 28 danskere ved en højtidelighed i den norske ambassade i København fået overrakt deres medaljer. Ialt har ca. 500 danskere gjort tjeneste i de norske skibe, mange af dem omkom og af de overlevende er adskillige siden afgået ved døden eller har ikke meldt sig til ambassaden for at komme i betragtning.

I 2. verdenskrig deltog henved 1100 norske skibe, bemandet med ca. 30.000 søfolk. 708 skibe gik tabt, og ca. 4500 søfolk mistede livet.

BØGER

»Flygtning i Sverige 1943«

I maj 1970 døde lærer Niels V. Sørensen, Kappel på Lolland. Bare 52. Han var gammel modstandsmand, havde været i Efterretningstjenesten, trykt De Frie Danske o.m.a. Han var nogle år Dansk Samlingsmand, ven af stifteren Arne Sørensen. Tidligt måtte Niels V. Sørensen under jorden og af sted til Sverige. Kom vist af sted nede fra Monica Wichfelds Engestofte, efter at han havde flakket rundt for at komme væk. Selv var han dengang lærer i København. I Sverige virkede han så i 1 1/2 år i Den danske Brigade, lå i Håtunaholm-lejren. Da brigaden omkring 5. maj 1945 kom hjem til Danmark, blev der både i Helsingør og på Østerbro i København skudt på den. Naturligvis, hvor Niels var i nærheden. Uden at der skete ham noget. Og uden at han selv havde søgt kampen.

Niels V. Sørensen - min nære ven fra de allerførste skoleår i Brønshøj - var dybt religiøs og stærkt national. Kom aldrig let til sine meninger. I efteråret 43 skrev han under mærket »Niels Hellander«, mens han lå i brigaden i Sverige, en del tanker ned under titlen »Herre, jeg tror! - Hjælp min vantro!!« Om hvordan det var i det besatte Danmark, om hvordan man organiserer en flugt, og om hvor ensomt det kan være - skønt på sin vis mellem mange mennesker - i en lejr i en skov et sted i Sverige. Langt fra

hjemlandet, fra familien, fra modstandskampen. Han siger et sted i bogen: »De stærke udsving mellem tro og tvivl har nok været det mest fremtrædende træk i min udvikling siden den tid, da jeg i min pure ungdom fik de første anfægtelser, som rystede min barnheds tro.«

Bortset fra alt det andet, så ved den, som skriver dette, at Niels alle dage havde et stærkt og rigt liv. Mellem børnene i skolen, i politik og samfundsliv, i hjemmet med konen Grethe og de fire børn. Han var nogle år efter krigen lærer i Borup på Sydsjælland. Ved godset Skjoldnæsholm. Og vogtede her i mange nætter på et ørnepars fred, så de kunne udruge deres æg. Mellem meget andet var han natur- og dyreven. Og harmedes over dem, der kunne røve æggene. For en sølle vindings skyld.

Nu har en søster til Niels, Karen Sørensen, København, som et lille privattryk udsendt nævnte skildring »Flygtning i Sverige 1943« - om en 24-årig noget tænksom dansk flygtnings overvejelse i november 1943.

Johs. Rasmussen

Seks millioner jøders tragedie

Hans Prieme: »En europæisk tragedie«.
204 sider. 144 kr. Gyldendals forlag.

Den 50-årige københavnske cand.mag. Hans Prieme har her i meget overskuelig og instruktiv form, med 50 fotos, hvoraf en del hidtil har været ukendte i Danmark, og med mange kildehenvisninger, skrevet en bog, i sin art den første på dansk, om hvordan og hvorfor Hitler og hans slæng af ja-sigere og medløbere på få år fik udryddet millioner af europæiske jøder. Især ser Prieme på forholdene i Tyskland og Polen, Frankrig og Danmark. Og man hører om livet i de to koncentrationslejre Auschwitz og Theresienstadt. Med mange af de nazistiske dokumenter og love i hånden, så at sige om de grufulde begivenheder, naturligvis også med jødiske vidnesbyrd fra nær og fjern. Nazismens ideologiske had, brutalitet og afstumpethed var utrolig.

Mærkeligt at læse om i bogen, er den verdensfjerne, noget naive indtilling mange i den jødiske menighed i København længe havde overfor nazismen og dens syn på netop jøder. Men det er et overmåde sangvinsk træk, som går igen

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

hos mange. Derfor kom også altfor få af de tyske jøder selv ud af Tyskland i tide, skønt tegnene ellers var sikre nok. F.eks. skriver Hans Prieme (side 94), at det jødiske trossamfund i København ikke organiserede hjælp til de fredløse. Man overlod det til den enkelte familie at klare sig. Og f.eks. blev de gamle i det jødiske alderdomshjem bag synagogen inde i Københavns indre by slet ikke advaret, og derfor faldt de fleste af disse gamle og skrøbelige mennesker da også i nazisternes hænder, da aktionen gik i gang fra tysk side.

Bogen påviser klart og enkelt, med tal og statistikker, hvor forholdsvis få jøder der i grunden var i Tyskland op til nazismens magtovertagelse. I 1925 var der 564.000 jøder i Tyskland. Ud af en befolkning på 70 mill. indbyggere var det 0,9 procent. Heraf var 19 pct. udenlandske jøder. I 1939 var der måske 234.000 jøder i Tyskland. Af dem omkom et sted mellem 125.000 og 210.000. Nærmere kan man ifl. bogen, ikke komme tallet. Altså et tabstal på 89 pct. I Polen var der oprindeligt 3,3 mill. jøder. Af dem mener man 90 pct. gik tabt på grund af Hitler, Eichmann, Himmler med flere.

Johs. Rasmussen

Fra Fangesammenslutningens bestyrelsesmøde i juni:

Formanden, Oskar Verner, omtalte beslutningen på repræsentantskabsmødet på initiativ af henvendelsen fra Landsforeningen Gestapofangerne, hvorefter Kommunernes Landsforening blev opfordret til at informere kommunerne om de to Bernadottegårdes eksistens og særlige opgave.

Det har nu båret frugt, idet Kommunernes Landsforening har udsendt et vejledende cirkulære om Bernadottegårdene. Og samtidig har Socialstyrelsen udsendt et lignende cirkulære til landets kommuner.

Formanden oplyste videre, at han fra Kirkeministeriet har fået meddelelse om, at der af sparehensyn overvejes en forenkling af vedligeholdelsen af Mindelunden i Ryvangen. Det er dog samtidig

lovet, at der ikke vil ske forringelse i den hidtidige service overfor organisationer og de besøgende.

Der blev ligeledes givet oplysning om nogle tekniske spørgsmål vedrørende KZ-mindesmærket ved Helligåndskirken.

Bernth Johannesson refererede nogle forhold vedrørende fællesbladet. Kammeraternes Hjælpefond har foreslået, at fællesbladet fremtidig får helt selvstændig økonomi og regnskab (det er hidtil ført sammen med Kammeraternes Hjælpefonds regnskab), herunder at der udpeges en særlig regnskabsfører til at varetage bladets økonomiske administration.

Bestyrelsen gav tilslutning til forslaget, og det oplystes, at der allerede er truffet aftale mellem Fangesammenslutningen og Kammeraternes Hjælpefond om, at Poul Nielsen fremtidig varetager både abonnementsordningen og bladets regnskabsvæsen.

De nærmere enkeltheder og aftaler

**DAELLS
VAREHUS**

om den fremtidige administration af fællesbladet vil blive truffet på førstkomende møde i det fælles bladudvalg.

Jørgen Lind oplyste, at Neuengamme-foreningen i nogen tid har arbejdet med en plan om et særligt rekreativsfond under Neuengamme-foreningens ledelse. Det tænkes finansieret ved et særligt KZ-frimærke i forbindelse med 40-års dagen for befrielsen fra KZ-lejrene, dvs. i foråret 1985.

Der var sympati for ideen, men der var enighed om, at Neuengamme-foreningen snarest må udarbejde mere detaljerede regler og planer for anvendelsen og administrationen af et sådant fond.

me antal som sidste år. Der har været nogen afgang, men den er nogenlunde opvejet af tilgang.

Det var sidste bestyrelsesmøde inden sommerferien, og formanden sluttede med at ønske alle en god sommer.

19. september

Kransenedlægningen på fællesgraven på Bispebjerg kirkegård den 19. september finder sted kl. 9.30. Umiddelbart efter køres der til Københavns politigård, hvor der lægges krans ved mindevæggen og ved mindetavlen for Folke Bernadotte.

Neuengamme - et minderigt gensyn

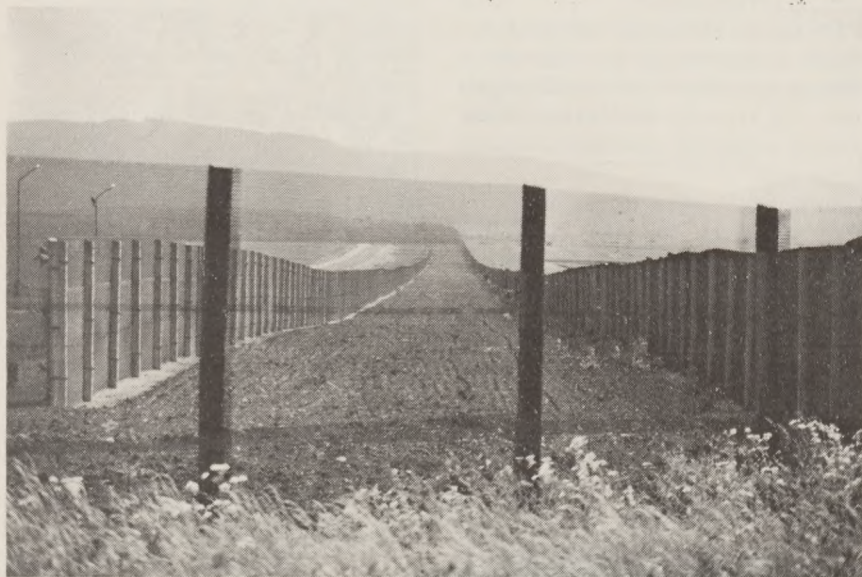
Sol og sommer fulgte 49 forrentningsfulde deltagere i en veltillægt bustur i juni til Harzens skønne natur.

»Buchenwaldklubben« havde igen i år indbudt til en 5-dages udflugt, og der blev hurtigt fuldttegnet. Turen blev arrangeret i forbindelse med »65-FERIE«, der på alle måder sørgede for logi og forplejning og mange dejlige udflugter til bl.a. Goslar, Osterode, Bad Harzburg og fest i Altenau.

På en af udflugterne kørte vi ganske tæt op til »Jerntæppet«, hvor dobbelt-hegn, mineringer, bunkers, udkigstårne og sværtbevæbnede vagter sørger for, at ingen passerer ind eller måske navnlig ud af Østtyskland. Flere af hustruerne følte stedet så ækelt og ildevarslende, at de ikke ville med ud af bussen, medens kollegerne var mere hærdede på grund af alle de hegn, der tidligere havde berøvet dem friheden i koncentrationslejrene.

På hjemturen gjorde vi et dejligt langt ophold i Celle, hvorefter kursen blev sat mod Neuengamme.

Der var stilhed, da formanden for Buchenwaldklubben fremsagde mindeord om vore døde kammerater og lagde en

»Jerntæppet« ned igennem Harzen er altid et deprimerende syn.

(Fotos: Aksel Eistrup Jørgensen)

Sachsenhausenforeningen har deltaget i et vellykket møde i Prag i den internationale Sachsenhausenkomité.

Gestapofangernes Sjællandsafdeling har afholdt en vellykket fødselsdagsfest.

Landsforeningen Sammenslutningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen holder landsmøde i Aalborg i slutningen af august måned.

Poul Nielsen havde som formand for Dachauklubben deltaget i en international højtidelighed i Dachau i maj måned.

I forbindelse med Bernadottedetachmentets kammeratskabsstævne i Sverige blev det aftalt, at næstformanden, Peter Møller Madsen, sender en hilsen fra Fangesammenslutningen til stævnet.

Poul Nielsen oplyste, at bladet nu har ca. 2400 abonnenter, dvs. faktisk sam-

Der var stilhed, da formanden lagde blomster ved monumentet i Neuengamme.

smuk blomsterbilsen ved søjlen, der er rejst på stedet, hvor asken fra de 55.000 døde fanger var spredt. Der var lidt besvær med stemmen under afsyngelse af verset:

Kæmp for alt hvad du har kært, dø om så det gælder,

da er livet ej så svært, døden ikke heller!

Endelig besøgte vi en bygning, hvori en mængde effekter fra lejren er bevaret. Der var fangedragter, sovebriksene, KAPO-armbind og strafferedskeer, samt en model af hele lejrkomplekset. En stor samling fotos fra de forskellige arbejdskommandoer fik gang i snakken: Kan du huske? Kan du huske?

Også modstandskampen i de besatte lande var skildret, og som gammel Nørrebrodreng nikkede jeg genkendende til den store barrikade tværs over Nørrebrogade.

Og så ventede færgen på os for at bringe afslutning på mange dejlige dage på en tur, som Buchenwaldklubben kan høste megen anerkendelse for.

Kai Rose

Tak for rejsen

Politiassistent Freddy Haxvig, Ballestrup, deltog i rejsen, som han finder var til ug. Han skriver bl.a.: Da jeg kom op i bussen og hilste på de forskellige, var der en del »gamle« fangekammerater, jeg ikke havde set i 10-15-20 år, ja en enkelt af dem så jeg sidst den 7. maj 1945. Det var et rart gensyn, tilføjer han.

ERHVERVSHÆMMEDE

Landsmødets forløb

28. august landsledelsesmøde kl. 14.00 i centret på Østerbro i Aalborg.

29. august landsmøde på Biersted Kro.

Dagsorden:

- 1 Valg af 2 dirigenter og 2 sekretærer.
- 2 Kommentarer til den udsendte beretning.
- 3 Regnskaberne.
- 4 Indkomne forslag.
- 5 Valg af: Formand, næstformand, kasserer, sekretær og 1 bestyrelses-

- medlem.
- 6 Næste landsmøde.
- 7 Eventuelt.

Vedr. punkt 1: Dirigenten læser navnene op på de delegerede fra afd. Eventuelle pauser tilpasses diskussionsforløbet.

Alle afdelinger kan møde med 5 delegerede + formanden i h.t. lovens 3 10. Husk at medtage landsforeningens love.

Forslag til landsmødet skal være indsendt senest 14 dage før mødets afholdelse.

Omegnsafdelingen

Generalforsamling

Omegnsafdelingen holdt den 26. april en velbesøgt generalforsamling.

Formanden Erik Lorentzen omtalte i sin beretning det forløbne år som særdeles positivt for foreningen. De to afholdte fester havde givet et pænt overskud. Fremtidig vil sådanne overskud indgå på en særlig konto i regnskabet. Foreningen har i årets løb uden at bede derom modtaget store gaver: en off-set duplikator, arkivskab og el-regnemaskine fra »Metal«, København, på et initiativ af et medlem, David Nivaro, en fotokopimaskine fra Agfa-Gewaert og for et symbolsk beløb er hos en stor koncern købt en elektrisk skrivemaskine. Der var også kommet gaver fra medlemmer. Formanden takkede såvel givere som formidlere. En indsamlings til indretning og drift af et kontor tegner godt. Tilgangen af medlemmer er jævn og støt og medlemstallet har passeret de 300.

Kaj Wadsbach oplyste i den sociale beretning, at der var rejst 123 erstatningssager og desuden ydet bistand i en række skattesager.

Beretningen godkendtes.

Kassereren, Kurt Jacobsen, fremlagde det reviderede regnskab, der godkendtes.

Bestyrelsen foreslog kontingentet fastsat til 75 kr. for fuldt betalende og 40 kr. for enker. Fra forsamlingen blev foreslået 100 kr., men bestyrelsen fastholdt sit forslag, der vedtoges enstemmigt. Men formanden meddelte, at medlemmer, der ville betale mere, var særdeles velkomne, hvorefter kassereren oplyste, at ved sidste års kontingentbetaling havde medlemmerne indbetalt 2000 kr. ekstra.

Kassereren ønskede ikke genvalg. I stedet valgtes Aage Amstrup. Til besty-

relsen genvalgtes Leif Holkved. I stedet for Esther Holkved, der ikke ønskede genvalg, valgtes Alice Frederiksen.

Formanden takkede de afgående og overrakte den tidligere kasserer en afskedsgave som erkendtlighed for hans store og professionelle arbejde med at anlægge foreningens regnskab. Han ville dog ikke sige farvel til Esther Holkved, for »hun fortsætter jo i festudvalget«.

e.l.

(Ovennævnte referat blev ved en fejltagelse ikke bragt i forrige nummer.)

Brev til en gammel frihedskæmper!

Jeg har været glad for at kunne nyde et ophold sammen med gode venner på Anholt og blev under opholdet inspireret til medflg. digt/brev.

Venlig hilsen
Arne Hansen

I 4. maj-huset hørte vi til akkompagnement af nattergalen Danmarks hjerte slå sine taktfaste slag for frihed og ret, og du - du var en af de mange, der gav næring dertil.

Huset på Anholt rummer Danmarks sjæl!

Bag det - rækker den moderne tekniks vartegn mod himlen som en stolt katedral, der skal forsvare Danmark i en ny og teknisk orienteret tid.

Teknikken på vagt for Teknokratiets Danmark!

Men Du ved, at kampen for frihed og ret - til alle tider udkæmpes af ånd og sjæl - begreber, der ikke er synlige for øjet, men identiske med selve livet.

Det officielle Danmark prøver forgæves at glemme Dig og denne uomtvistelige kendsgerning.

Du blev ikke adlet! Visse såkaldte forskere, der ikke som ædel vin præges af alder og bouquet, tillader sig at så tvivl om din indsats i de fem forbandede år. Men, hvor måtte du ikke græmmes, om de havde ladet deres nådes sol skinne i stedet!

Vort lands eksistens er fra tidernes morgen et levende vidnesbyrd om den anonyme danskers nødvendige indsats for sit lands og dets menneskers trivsel.

Kampens vilkår ændrer sig hele tiden. Det gælder om årvågent at lytte, når stilheden svøber vort elskede fædreland ind i sin falske fred.

Da er der fare på færde!

Det officielle Danmark udnævner selv sine helte, for at vi skal tro på dem. Men Du og vi har truffet vort valg!

Tak - fordi det blev Dig og os forundt at samle inspiration her på stedet til at kunne udføre morgendagens gerning, hvori den end måtte bestå!

Arne Hansen

Vibeke Matorp

Århus afdeling

Der afholdes fest i Bilbjergparken, Paludan Müllersvej 92, fredag den 9. september kl. 19.00.

Nærmere oplysning og tilmelding til festen sker ved tlf. (06) 16 63 18, inden den 2. september.

GODT AT VIDE

Om optagelse på plejehjem udenfor sin egen kommune

På flere af vore møder er der nævnt eksempler på kommuner, der nægter at lade en af sine beboere få ophold på plejehjem udenfor sin egen kommune, f.eks. på en af de to Bernadottegårde.

Landsforeningen Gestapofangerne rejste spørgsmålet, og det gav anledning til, at Fangesammenslutningen tog sagen op overfor Kommunernes Landsforening, der nu har lovet at rette en henstilling til kommunerne om sagen og med henvisning til de særlige forhold vedrørende Bernadottegården.

Samtidig har Socialstyrelsen nu udsendt et cirkulære til alle landets kommuner, nemlig cirkulæreskrivelse nr. 7 af 13. maj 1983.

Det fremgår af cirkulæret, at der ifølge et tidligere cirkulære af 29. marts 1976 bør tages hensyn til pågældendes ønske, når det er muligt, også når optagelse ønskes på et andet plejehjem end det, kommunen normalt benytter.

I anledning af en udtalelse fra folketingets ombudsmand i en konkret klagesag indskærpes nu dette punkt, og man henstiller direkte til kommunerne om at medvirke, når personer ønsker plejehjemsplads i en anden kommune.

I cirkulæreskrivelsen står der herefter følgende:

»Dette gælder især, når pågældende har tilknytning til nære slægtninge eller venner, eller tidligere har haft ophold eller arbejde der. Det samme hensyn kan gøre sig gældende, hvis ønsket om optagelse på et bestemt plejehjem skyldes, at hjemmet er beregnet på visse grupper af personer med fælles religiøs eller lignende baggrund.«

Det hedder videre, at det i disse tilfælde er væsentligt, at opholdskommunen stiller sig imødekommende over for pågældendes ønsker. En sådan større imødekommelse over for sådanne ønsker ville medvirke til at modvirke følelsen af isolation.

GESTAPOFANGERNE

Repræsentantskabsmøde

Ved en misforståelse er det i bladets forrige nummer oplyst, at der i forbindelse med stævnet i København holdes repræsentantskabsmøde. Det er ikke tilfældet.

Landsforeningens repræsentantskabsmøde holdes i overensstemmelse med vedtægterne den 5. og 6. november i Jylland.

Der vil tilgå afdelingerne nærmere meddelelse om landsmødet.

Randers afdeling

Randers afdeling havde lørdag den 14. maj arrangeret en vellykket udflugt. Der var ca. 60 deltagere, der mødtes om formiddagen på rutebilstationen medbringende madkurve m.v.

Turen gik så med bus nordpå gennem det forårsgrønne landskab. Der blev gjort holdt i Hadsund ved Bernadottegården, der blev beset, ligesom der var mulighed for at hilse på de af vore kamerater, der nu bor på Bernadottegården. For samtlige deltagere og især for de, der ikke tidligere havde set Bernadottegården, var det en stor oplevelse at se det velindrettede plejehjem og de gode, beskyttede boliger. Og det var ikke mindst en dejlig fornemmelse at føle den hjertelige stemning, der synes at bestå mellem beboerne og det dygtige personale.

Efter en tak til den fungerende leder af plejehjemmet kørtes videre til det særprægede udflugtssted Bramslev Bakker ved Mariager Fjord. Her ligger oppe på den smukke og høje skrænt mod fjor-

den et traktørsted med en enestående udsigt over fjordlandskabet.

Her blev så madpakkerne pakket ud, og de syntes at være så velforsynede, at ikke mange af dem blev tømt trods en god appetit efter den lange køretur.

Efter spisningen holdt kontorchef Frode Toft foredrag om Frihedsfondens historie og arbejde. Til slut var der kaffe med en vidunderlig hjemmebagt kringele.

På Hvidstengruppens nedkastningsplads

Fra Bramslev kørtes videre langs Mariager Fjord med de mange smukke landskaber. Ved Hobro kørtes videre nord på til Rebild Bakker og gennem Rold Skov. På tilbagevejen var turen lagt gennem det område, hvor Hvidstengruppen havde sine nedkastningspladser. Et af de overlevende medlemmer af Hvidstengruppen, Barner Andersen, der er medlem af Randers afdeling, deltog i turens tilrettelæggelse, og ved en af nedkastningspladserne gav han en levende og interessant skildring af arbejdet i en nedkastningsgruppe og på en sådan nedkastningsplads.

Det var en yderst vellykket tur, der var velsignet med et smukt forårsvejr, og da alle havde medbragt ikke alene de velforsynede madkurve, men også et godt humør, blev det en dejlig dag for deltagerne. Alle var da også glade og lidt trætte, da man hen mod aften nåede tilbage til Randers, og alle var enige om, at dagen tjente arrangørerne til ære.

Efterårsfest

Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen afholder efterårsfest fredag den 30. september kl. 17.45 i Københavns Amatør Sejlklubs smukke restaurant med den skønneste udsigt over Øresund og Lystbådehavnen. Restauranten ligger ved Svanemøllebugten, Strandvænget 43.

Der serveres stort koldt bord med 4 varme retter, gravad laks, 3 slags sild, rejer, ostanretning med frugtsalat og meget andet godt. Og derefter kaffe.

Forinden bliver der serveret en velkomstdrink.

En professionel musiker spiller på hammondorgel til middagen og til dans bagefter. Der bliver opræden, lotteri med mange dejlige præmier. Og en stor bar.

Foreningen giver som sædvanlig et pænt tilskud til festen, så prisen pr. person bliver kun 75 kr. Mød derfor talrigt op.

Tilmelding

Man skal tilmelde sig til Solveig Skjøtt senest den 18. september, tlf. (02) 48 56 74.

Og helst jo før jo bedre, så der bliver god tid til at arrangere.

NEUENGAMME

Færd til Meppen/Dalum-Versen, Esterwegen og Neuengamme i september

Neuengammeforeningen arrangerer traditionen tro den årlige færd til lejrene ved Emskanal og Neuengamme:

Fredag den 9. september kl. 6.45

Deltagerne fra Sjælland afrejser med bus fra Hovedbanegården i København (ved Tivolisiden i Bernstorffsgade). Der køres via Gedser-Travemünde, bus fra Fredericia Banegård samme dag kl. 10.30, også med ankomst til Meppen kl. ca. 20.

Lørdag den 10. september

Dagen er til fri afbenyttelse, men der foretages udflugt til Lingen og til Holland (toldfri kiosk ved grænsen). Om aftenen er der kammeratligt samvær.

Søndag den 11. september

Kl. 10 afgang til KZ-kirkegården ved Dalum. Her holdes mindehøjtidelighed og nedlægges kransen. Herfra køres til KZ-kirkegården ved Versen-lejren. Her afsløres mindepladen for de danske, der døde i Versen. Pladen er udført af vor fangekammerat, tegneren Per Ulrich. Så fortsættes til KZ-kirkegården ved Esterwegen, hvor der nedlægges kransen ved det store mindesmærke og ved mindestenen for Nobel-pristageren Carl von Ossietzky. Derefter køres tilbage til Meppen. Der bliver middagspause mellem Versen og Esterwegen.

Mandag den 12. september

Kl. 8 køres til Neuengamme med ankomst kl. 12. Her holdes mindehøjtidelighed ved monumentet og på krematoriepladsen, hvorefter der er omvisning i det nye Dokumentenhaus, også kaldet Neuengammelejrens museum.

Efter højtideligheden er Landsforeningen vært ved en bid brød og en dram, hvorefter hjemturen begynder.

Busturen vil koste nogenlunde det samme som sidste år - afhængig af tilslutningen. Hotel og ophold i Meppen er for egen regning, men priserne skulle være de samme som sidste år.

Der overnattes i Meppen på Hotel Pöcker, Herzogstrasse 15, 447 Meppen, tlf. (05931) 23 16. Husk gyldigt pas.

Tilmelding omgående til Ib Lærche, Immerkær 25, 2650 Hvidovre, tlf. (01) 75 58 03.

SPAREKASSEN
FOR SVENDBORG OG OMEGN

MINDELUNDEN I RYVANGEN

Foreningen rettede den 9. juni 1983 følgende henvendelse til kirkeminister Elsebeth Koch-Petersen:

Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme henstiller, at kirkeministeriet *ikke* opsiger aftalen med Københavns stadsgartner om pasning af Mindelunden i Ryvangen.

Mindelunden har igennem årene været mønsterværdigt passet af stadsgartnerens folk og faste stab.

Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme ville finde det for en national katastrofe, hvis mindet om vore faldne kammerater skulle gå i forfald.

Generalforsamlingen

Ordinær generalforsamling blev afholdt i lokalerne Nyropsgade 22 i København den 7. april. Formanden, Jørgen Lind, indledte med at mindes de mange kammerater, der var gået bort i beretningsperioden.

Dagmar Mørk Jensen, Thisted, valgtes til dirigent. Derefter fik formanden ordet til beretning. Jørgen Lind (JL) gennemgik de mange aktiviteter, landsforeningen havde gennemført i den forløbne periode. JL rettede en tak til medlemmerne, fordi de havde sluttet talrigt op, når foreningen kaldte. JL fremhævede samarbejdet med eleverne fra Frøslev-Bov skole.

JL havde modtaget et brev fra Hans Bøjlund Sørensen i Kolding, der på grund af sit store arbejde med museet i Frøslevlejren ønskede at nedlægge sin bestyrelsespost i Neuengammeforeningen. JL rettede en hjertelig tak til Hans for mangeårigt godt og stort arbejde i foreningen. JL omtalte arbejdet i Sammenslutningen af danske fanger. Lovudvalget lå for lavt blus og havde ikke haft møde med den nye socialminister Palle Simonsen. Frihedsfonden havde taget spørgsmålet om enkepensionerne op med Sikringsstyrelsen, og man havde lovet hurtigere behandling af sagerne. Beretning vedtoges uden større diskussion.

*

Ib Lærche forelagde derefter regnskabet, som han beklagede udviste et underskud på 13.908 kr. Arne Hede-gård rejste spørgsmålet om posten rejse-udgifter. Ib redegjorde for dette spørgsmål. Foreningen betalte bestyrelsesmedlemmernes rejse med en 65-billet. Man havde haft 2 mand til møde i den inter-

nationale amicale (AIN) i Paris. Tre bestyrelsesmedlemmer havde deltaget i FIRs kongres i Berlin. Ved det nyligt afholdte møde i AIN i Hamborg, måtte vi selv betale samtlige omkostninger, hvilket vi ikke tidligere har været ude for. Men man ville i fremtiden holde rejseudgifterne så lavt som muligt. Men vi var på den anden side interesseret i og fandt det nødvendigt at opretholde det internationale samarbejde. Derefter vedtoges regnskabet enstemmigt.

Under punktet indkomne forslag foreslog Ib Lærche at forhøje kontingentet til 60 kr. årligt for alle, hvilket vedtoges uden diskussion. Endvidere blev det foreslået at sende et beløb til Amnesty Int. Jens Thomsen kunne oplyse, at Amnesty Int. ikke optager foreninger som medlem - kun enkeltpersoner, og det koster 120 kr. Man vedtog at sende et beløb.

På valg i år var L. G. Damgaard, Ib Lærche, Axel Lauritzen, Villy Mørk Jensen og i stedet for Hans Bøjlund Sørensen blev foreslået Laurits Kjølgerskov, Rødby Havn. Som suppleanter til bestyrelsen foresloges Benjamin Mørch og Søster Lærche. Til fanebærer Ove Laursen. Til revisorer Helge Hansen og Bjørn Pedersen. Revisorsuppleant Regnar. Alle blev valgt enstemmigt.

Ved et bestyrelsesmøde den 8. juni 1983 konstitueredes Villy Mørk Jensen, Thisted, som næstformand. Ib Lærche som kasserer og Køster som sekretær. Forretningsudvalget består derefter af formanden Jørgen Lind, næstformanden Villy Mørk Jensen, Mogens Pedersen, Ib Lærche og Køster. Repræsentant i Sammenslutningen Jørgen Lind. Historisk udvalg Jørgen Lind og Køster.

NK

FRIHEDSMUSEET

Der skal skaffes penge til inventar

Som det måske er Dem bekendt, har Folketingets finansudvalg den 22. juni 1983 godkendt en bevilling på 6,7 mio. kr. til udbygning af Museet for Danmarks Frihedskamp, der i mange år har lidt af pladmangel samt har manglet penge til forskning m.v.

En betingelse for projektets godkendelse har været, at Foreningen Frihedsmuseets Venner selv fremskaffer for-

nødne midler til indretning og inventar i den nye bygning samt til videre forskning på museet i besættelsestidens historie.

På grundlag heraf har foreningen fået myndighedernes tilladelse til at starte en landsindsamling under mottoet: »Folkegaven til Frihedsmuseet« på 40-års dagen for den i besættelsestidens historie så skelsættende dato den 29. august 1943 med udsendelser i radio og TV i forbindelse med en henvendelse til samtlige husstande om at støtte indsamlingen.

Landsindsamlingen har Hans Kongelige Højhed Prins Henrik som protektor, og statsminister Poul Schlüter er formand for det nedsatte ærespræsidium, der er repræsenteret ved Folketingets samtlige partier.

Det skulle glæde os, om man således vil være medvirkende til at støtte denne for os alle så betydningsfulde opgave.

Med venlig hilsen

Svenn Seehusen

Frank Zorn

direktør

kriminalass.

form.f.best.

form.f.indsamlingsudv.

MINDEORD

Mogens E. Sørensen Midtgård, Tingvej 38 i Grindsted er død uden forudgående sygdom. Han sad i Neuengamme Desauer Ufer og Bullenhuserdamn.

Han døde to dage, før han kunne fejre guldbryllup sammen med sin hustru.

Knud V. Dam

Kommandør, kammerherre Knud V. Dam, Hørsholm, blev 76 år.

Under besættelsen var han den 29. august 1943 chef for torpedobåden Springeren, som lå i Korsør havn, da tyskerne kom for at overtage den danske flådes fartøjer. Knud V. Dam blev alvorligt såret, men overlevede og gik ind i modstandskampen. Han blev fanget og fængslet indtil befrielsen. Efter krigen kom Knud V. Dam til Søværnsstaben og blev adjudant hos forsvarsministeren.

Børge Rasmussen

Guldsmed Børge Rasmussen blev 82 år. Vi har atter mistet en af »de go'e gamle«.

Kammeraternes hjælpefond

er raske kammeraters hilsen
til de syge

Han var sammen med sin bror Viggo dybt involveret i illegalt modstandsarbejde fra et meget tidligt tidspunkt. Brødrene var i fællesskab indehavere af en af de største guldsmedeforretninger i provinsen, »A. F. Rasmussens Sønner«, som nu drives videre af sønnen Poul Anton Rasmussen, medens fjerde generation nu også er på vej ind i firmaet.

I efteråret 1942 forhandlede brødrene med daværende borgmester Stecher-Christiansen om, at byen stillede lokaler, telefon osv. til rådighed for en »Røde-Kors-Særudstilling«. Der blev i hast, navnlig på Viggos initiativ indsamlet ganske mange penge fra privat side, ligesom byen stillede sig meget forstående med at bevilge penge til »specielle sociale formål« uden nærmere betegnelse. Der blev blandt andet ydet stor og påtrængende hjælp til de mange norske fangetransporter på 2400 personer i alt, som passerede gennem Århus på vej sydpå.

Da de tyske arrestationer i efteråret 1943 tog fart herhjemme i Danmark blev »Krigshjælpskontoret« arbejde under ledelse af dir. Bernhardt Kjær fra »Bryggeriet Ceres« yderligere intensivret. Bernhardt Kjær tog sig selv af den nærmeste kontakt mellem de arresterede og deres familie, medens Viggo Rasmussen ordnede den nødvendige

økonomi, og Børge Rasmussen tog sig af de mere illegale ting. Det var således ham, der var initiativtageren til den befrielsesaktion, der blev pålagt for mit vedkommende for at befri mig fra Amtssygehuset, hvor jeg henlå med alvorlige skudsår under skarp bevogtning efter min arrestation fredag den 13. jan. 1944. Aktionen var planlagt til fredag den 20. jan - falsk lægekorps - hold up - ambulance - sindssygehospitalet i Sverige - men blev aflyst. Bernhardt Kjær fandt planen for risikabel og afblæste i sidste øjeblik, endog så sent, at alle »mand« var på plads. Befrielsesaktion nr. 2 var planlagt til mandag den 23., men Gestapo fik vistnok et vink derom - stikkeri? - og de kom først og overførte mig under en overordentlig stor eskorte til det tyske lazaret.

Under hele denne urolige periode var det Børge R., der holdt kontakt med familien Schmidt - vore gode, nærboende venner - som havde taget min syvårige søn Kim til sig - ligesom fru Schmidt blev forberedt på et »hold up« med henblik på en »tvungen« udlevering af Kim. Det var Børge R.s uforbribelege mening, at hvis jeg skulle flygte, så skulle Kim i hvert fald med for ikke at blive anvendt som gidsel.

Det var også Børge R., der ordnede advarslen til min plejesøn Victor og fik ham stoppet og sendt til Sverige i rette tid. (Artiklen om Victor i Pigtraad for april 1983).

Imidlertid blev Bernhardt Kjær under dramatiske omstændigheder arresteret i maj 44 - han blev dog løsladt kort tid efter - efter forhør på Dagmarhus - men han var så kompromitteret, at han ikke effektivt kunne videreføre arbejdet, hvorfor Børge R. da i realiteten overtog ledelsen af Krigshjælpskontoret med dir. Jørgen Vorbeck som daglig hjælper.

Børges altid strålende humør, hans optimisme, som han bevidst i den situation ønskede skulle smitte af på de mennesker, han kom i berøring med, samt hans energi, var uvurderlig i hjælpearbejdets mangeartede natur.

Og det gik da også godt, indtil bombardementet af universitetet den 31/10 44. Til trods for, at der efter »ulykken« gik rygter om, at pastor Sandbæk på mirakuløs måde var blevet reddet fra bombardementet, fortalte Børge Rasmussen Gestapo, at pastor Sandbæk var omkommet og tyskerne troede på det, idet de mente at have bevisligheder derfor i et par støvler med afrevne fødder.

Sidst i november arresteredes imidlertid en af de medhjælpere, som havde været med til pastor Sandbæks fjernelse, hvilket bevirkede, at omkring 75 personer enten blev arresteret eller måtte gå under jorden, og da der samtidig over svensk radio fremkom et interview med pastor Sandbæks egen stemme, så forsvandt Børge Rasmussen stille fra krigshjælpskontoret den 2. december.

Kun få af medarbejderne på kontoret var dengang så meget inde i sagernes stilling, at de kunne videreføre arbejdet, men onsdag den 6. dec. kom der fra Børge Rasmussen fra Sverige til dir. Vorbeck et brev, som på mesterlig måde redegjorde for, at Børge Rasmussen havde måttet flygte for ikke at bringe sig selv i ulykke, fordi han havde været nødsaget til at hjælpe pastor Sandbæk bort. Brevet var skrevet så overbevisende, at kriminalrat Renner, den daværende højeste lokale Gestapomyndighed, som Jørgen Vorbeck henvendte sig til med brevet, resolverede, at »han ikke kunne se nogen hindring for at »Krigshjælpskontoret«s arbejde kunne fortsætte - og det gjorde det da til krigens ende.

Leo Kæraa

BØGER

Slavestaten (Mine oppgjør med SS)

På norsk er udkommet den sidste bog af en af Hitlers nærmeste medarbejdere - Albert Speer (1905-1980). I denne får vi en detaljeret beskrivelse af vigtige sider ved »Det tredje rige«, set fra indersiden.

Hovedemnet er at forsøge på at bygge op den fuldstændige SS-stat. Med SS ikke bare som et politi-undertrykkelsesapparat, men også som en vordende industrikoncern.

Efter en sejrrig krig skulle SS indtage en vigtig rolle i det nye stor-tyske rige. SS skulle gøres økonomisk uafhængig, med egne fabrikker og bedrifter, baseret på arbejdskraft fra KZ-lejrene.

Speer skildrer de stadig gentagne forsøg fra Himmlers og hans folks side på at bygge sådanne bedrifter op, fortæller om middelmådighed og mangel på fagkundskab. Alt dette kom på tværs af

Speers eget arbejde på at gøre rustningsindustrien effektiv.

I detaljer fortælles om uafsladelige kompetencestridigheder og kamp om medarbejdere. Himmler ville helst trække de mest kvalificerede folk over til sig, Speer forsøgte at holde på dem. Men han kunne aldrig være sikker på, hvor han havde sine folk. Himmler og hans medarbejdere, som Pohl, Kammler og flere, infiltrerede så godt de kunne, placerede deres folk i økonomidepartementet og i de større koncerner.

Albert Speer giver en række eksempler på Himmlers indblanding - og på, at middelmådigheden blandt SS-lederne skader den tyske krigsproduktion.

Hvor SS overtog ledelsen, blev der produceret mindre. Også målsætningen i de to lejre var forskellige: SS ville gå ind for småbedrifter, Speer lagde vægt på produktivitet.

SS skulle kæmpe mod bolsjevisme og senkapitalisme samtidig. Der fortælles om bedrifter, der oprettes i eller lige ved KZ-lejrene, kernen i SS' økonomiske imperium.

Speer fortæller også om de vilde, fantastiske ideer, som Himmler og hans folk kunne finde på at bruge tid på: Energiudvinding af røgen fra bagerier, olieudvinding af granrødder, løvetand som råstofkilde til gummi. Men Himmler overtager også fabrikker, som fremstiller giftgas, og han opnår at få magt over raketprogrammet.

Et af afsnittene beskæftiger sig med jødernes skæbne. Med tal og detaljeret oplysning om evakueringer, deportationer og udryddelse. Også her får man et indblik i den typiske dobbeltstyring, ofte med en repræsentant fra staten og en fra SS med samme arbejdsområde og gensidig overvågning og udspionering. Der forekommer stadig ordrer og kontrarorder, modstridende interesser gør sig gældende også i gennemførelsen af jødeprogrammet.

Skal jøderne udryddes, eller har man brug for deres arbejdskraft?

I slutningen fortælles om de fremtidsplaner, som Hitler, Himmler og SS tumlede med, ikke mindst når det gjaldt udbygningen af Østeuropa. Her får man indtrykket af den udbyggede SLAVE-STAT, hvor der regnes med fire millioner KZ-fanger, som arbejdskraft for kæmpestore byggeplaner - mens andre beregninger går ud på, at Himmler mangler 14,5 millioner KZ-fanger for at gennemføre sit program.

knud malthe poulsen

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.

Næstform.: Peter Møller Madsen, Vesterbrogade 118, 2.tv., 1620 København V. (01) 31 77 34.

Sekr.: P. Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.

Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.

Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Hans Andersen, Axel Lauritzen, Lilian Olsen, Birgit Fischermann, Jørgen Lind, Solveig Skjøtt, Arvid Hemmingsen og Ove Laursen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev (03) 86 55 59.

Kass.: Johs. Damsgaard, Herninggade 1, 2100 København Ø. (01) 42 55 72.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. (09) 12 71 99.

Århus: Håkon Thomsen, Søndervangen 20, 8260 Viby J. (06) 14 53 95.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. (08) 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Poul Nielsen, Bjernedevej 40 A, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.

Kass.: Erik Richter, Klarup Kirkevej 18, 9270 Klarup. (08) 31 82 95. Giro 6 45 87 18.

Socialsekretær: Otto Laugesen, Dragstrupvej 118, Ml. Jølby, 7950 Erslev Mors. (07) 74 16 64.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N (01) 35 50 12.

Kass.: Anna Strunge, Musvågevej 20, 8210 Århus V. (06) 16 98 12.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Erik Lorentzen, Elbagade 43, 2300 København S (01) 55 12 64, (sommer (02) 33 06 65).

Kass.: Aage Amstrup, Florensvej 16, 2300 København S (01) 59 23 31.

Socialsekretær: Kaj Wadsbach Petersen, Lundebjerggårdsvej 228, 2740 Skovlunde (02) 94 44 92.

Esbjerg afd. Fmd.: Viggo Hansen, Palnato-kes Alle 19, 6700 Esbjerg. (05) 14 27 58.
 Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Fredericia afd. Fmd.: Oskar Larsen, Indre Ringvej 199,2, 7000 Fredericia, tlf. (05) 92 58 33. Kontor Kongensgade 31 A, tlf. 93 29 73, åbent hver onsdag kl. 14-16.

Odense afd.: Øster Stationsvej 21, 5000 Odense C.

Fmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. (09) 15 98 27.

Kontoret er åbent hver onsdag fra kl. 10-12, men ikke om eftermiddagen. Tlf. 13 88 45. Herudover træffes kontorets leder på tlf. 16 31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artell, Kirkevej 6, 5892 Gudbjerg. (09) 25 18 29.

Aksel Jørgensen, Varnæsvej 33, 5700 Svendborg. (09) 54 12 29.

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskræn-ten 3, Ganløse Bund, 2760 Måløv. (02) 18 30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Åbo), Lemvigvej 67, 9220 Aalborg Ø. (08) 15 70 82.
 Centrets adresse: Østerbro 38, 9000 Aalborg (08) 12 16 19. Åbent tirsdage 10-12, torsdage 10-12 og 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, Louis Hamme-richts Vej 11,2, 8200 Århus N. (06) 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. (06) 16 63 18. Åbent mandag-fredag kl. 9-12 (sociale sager). Kammerat-ligt samvær tirsdag og torsdag kl. 14-17.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Gartner Christen Karstensen, Stadi-onvej 20, Øsby, 6100 Haderslev. (04) 58 41 65.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. (06) 42 67 22.

Randers afd.: Else Axelsen Drejer, Kristrup-vej 21a, 8900 Randers. (06) 42 17 70.

Kass.: Karin Larsen, Sjællandsgade 11, 8900 Randers. (06) 42 58 60.

Sjællandsafd.: Fmd.: Jens Thomsen, Skot-tegården 15, 2770 Kastrup. (01) 50 48 61 og (01) 50 09 70.

Kass.: Henry Clausen, Lærkevej 9, 3630 Jægerspris. (02) 33 04 43.

Århus afd.: Edith Johansen, Hovgårdsvej 58, 2, 8220 Brabrand. (06) 26 15 19.

Kass.: Elisabeth Thorsen, Irisvej 2, 8400 Ebeltoft. (06) 34 17 82.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER

FRA BESÆTTELSEN:

Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. (02) 48 56 74.

Kass.: Henning Skøtt Sørensen, Kastrupvej 78, 1.tv., 2300 Kbh. S., tlf. (01) 58 31 02.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjælør Boule-vard 12, 2.tv., 2450 Kbh. SV.

Kass.: Gunnar Transel, Vestergade 29, 7100 Vejle.

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90, 2300 København S. (01) 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Jørgen Lind, Stavnsholtvej 38, 3520 Farum. (02) 95 11 15.

Kass.: Ib Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. (01) 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N. (01) 35 50 12.

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. (09) 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. (09) 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bag-sværd. (02) 98 11 77.

Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre (01) 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærsvvej 28 C, 2820 Gentofte. (01) 65 82 12.

Kass.: Herman Erbstein, Gerlevvej 15, 2700 Brønshøj. (01) 28 27 15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8592 Anholt by. Henvendelse til: Alfred Bertelsen, Fugle-bakkevej 130, 8210 Århus V. (06) 16 63 18.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjelpe-fond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård:« Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henvendelse: Alex Binnebal-le, (07) 98 11 95 eller Otto Laugesen, (07) 74 16 64.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Ge-stapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Hen- vendelse til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse (02) 48 56 74.